

Industriemonitor

Jaargang 7 – januari 2003

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
—	= nihil
—	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2002-2003	= 2002 tot en met 2003
2002/2003	= het gemiddelde over de jaren 2002 tot en met 2003
2002/'03	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz. beginnend in 2002 en eindigend in 2003
1991/'92-2002/'03	= boekjaar enz. 1992/'93 tot en met 2002/'03

In geval van afronding kan het voorkomen dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som der opgetelde getallen. Verbeterde cijfers in staten en tabellen zijn niet als zodanig gekenmerkt.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

Druk

Centraal Bureau voor de Statistiek
Facilitair Bedrijf

Omslagontwerp

WAT ontwerpers Utrecht

Inlichtingen

Tel. (045) 570 70 70
Fax (045) 570 62 68
E-mail: infoservice@cbs.nl

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl

Internet

www.cbs.nl

© Centraal Bureau voor de Statistiek,
Voorburg/Heerlen, 2003.
Bronvermelding is verplicht.
Vereenvoudiging voor eigen gebruik of
intern gebruik is toegestaan.

Prijzen zijn excl. administratie- en
verzendkosten.
Prijs: € 94,81 per jaar (11 nummers)
Losse nummers € 12,81
Kengetal: K-2
ISSN 1384 - 6965

Centraal Bureau voor de Statistiek

Inhoud

Industrie totaal

Nederland en de industrie 5

Industrie per branche

Voedings- en genotmiddelenindustrie 9
Textiel-, kleding- en lederindustrie 13
Papier- en grafische industrie 17
Aardolie-, chemische, rubber- en kunststofindustrie 21
Metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie 25
Hout-, bouwmaterialen- en overige industrie 29

Gepubliceerde artikelen

32

Gepubliceerde producttabellen

33

Informatieservice

34

Alfabetische begrippenlijst

35

Andere CBS-publicaties

38

Nederland en de industrie

In het sombere conjunctuurbeeld van december zijn weinig lichtpuntjes zichtbaar. Veel ondernemers in de industrie wachten met investeren op gunstiger tijden en de daling van de werkgelegenheid zet alsmaar door. In oktober laat de industriële productie geen herstel zien. De omzet van de industrie is in oktober licht gestegen en ook de waarde van de orderontvangst is toegenomen. Bij de producenten is de stemming in november iets gedaald. Voor de periode december 2002 tot en met februari 2003 verwachten de ondernemers dat de bedrijvigheid iets zal afnemen en dat de werkgelegenheid in de industrie onder druk zal blijven staan.

Werkgelegenheid is gedaald

In het derde kwartaal van 2002 is het aantal banen van werknemers in de industrie 25 duizend lager dan in het derde kwartaal van 2001. Dit is een daling van 2,3 procent. In het vierde kwartaal van 2001 is het aantal banen voor het eerst gaan dalen vergeleken met dezelfde periode een jaar eerder na gedurende vijf jaar te zijn gestegen en wel met 0,1 procent. Het dalingstempo is vervolgens in 2002 alleen maar toegenomen; 0,8 procent in het eerste kwartaal, 1,6 procent in het tweede kwartaal en ten slotte 2,3 procent in het derde kwartaal. Aan de daling lijkt vooralsnog geen einde te komen.

Investeringsverwachtingen zijn bijgesteld

In het najaar van 2002 verwachten de ondernemers in de industrie in 2002 zo'n 5 procent meer te investeren dan in 2001. In het voorjaar was nog sprake van een verwachte groei van 21 procent. De verwachtingen voor 2002 zijn dus aanzienlijk naar beneden bijgesteld. Voor 2003 wordt een investeringstoename van 6 procent verwacht. Deze toename is voor een groot deel het gevolg van het doorschuiven van investeringen van 2002 naar 2003. In vrijwel alle industriële branches is sprake van uitstel. Veel ondernemers wachten met hun investeringen op gunstiger economische tijden.

R&D-uitgaven zijn toegenomen

Ondernemingen in de industrie hebben in 2001 een bedrag van 3,6 miljard euro besteed aan door henzelf uitgevoerd onderzoek. De uitgaven aan Research en Development komen daarmee bijna 5 procent hoger uit dan in het voorgaande jaar.

Omzet industrie stijgt licht

Vergeleken met oktober vorig jaar is de omzet in oktober dit jaar met bijna 2 procent gestegen. De binnenlandse omzet is met bijna 1 procent toegenomen, de buitenlandse omzet met bijna 3 procent. De afzetprijzen stijgen met 3,2 procent en de verbruiksprijzen met 2,2 procent. Gecorrigeerd voor de stijging van de afzetprijzen daalt het volume van de gemiddelde dagomzet met bijna 2 procent; op de binnenlandse markt net bijna 2 procent, op de buitenlandse markt met ruim 1 procent.

Productie blijft dalen

Het volume van de gemiddelde dagproductie is al sinds de zomer van 2001 aan het dalen: elke maand is de productie lager dan in de overeenkomstige maand een jaar eerder. In oktober van dit jaar zet dit beeld zich voort. Het volume van de gemiddelde dagproductie is in deze maand ruim 1 procent lager dan een jaar eerder. Deze daling is iets lager dan de productieafname in de vorige maand.

Waarde orderontvangst is gestegen

De waarde van de orderontvangst is in oktober van dit jaar ruim een half procent hoger dan in oktober 2001. De waarde van de buitenlandse orderontvangst is iets meer toegenomen, die van de binnenlandse orders iets minder. Uit de Conjunctuurttest van november blijkt dat de orderontvangst iets zijn afgenomen ten opzichte van oktober. Er zijn met name minder orders uit het buitenland ontvangen. De index van de orderpositie daalt van oktober op november met 0,2 indexpunt naar 92,5 (juni 2000=100). De ondernemers zijn dan ook nog steeds ontevreden over de orderpositie en over de orderontvangst.

Producenten zijn iets somberder

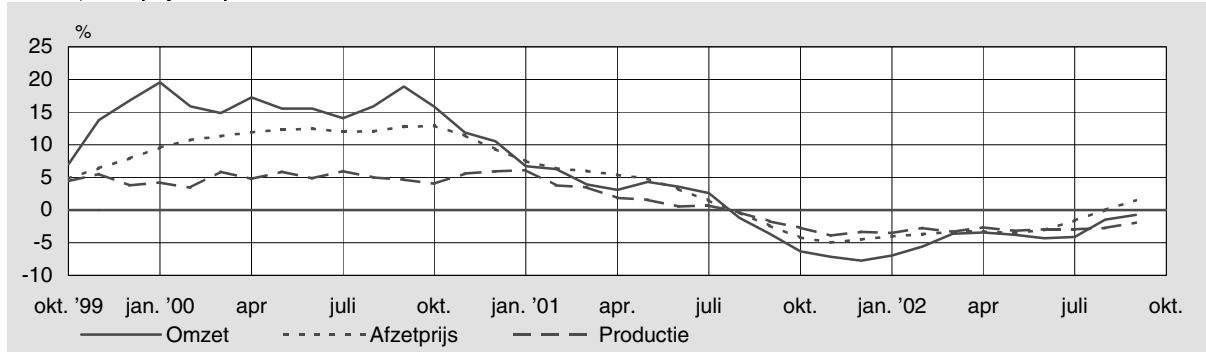
Het producentenvertrouwen, de stemmingsindicator van de ondernemers in de industrie, is in november iets afgenomen. Het vertrouwen daalt met 1,3 punten tot -1,9. De daling komt vooral door de verwachtingen van de ondernemers ten aanzien van de bedrijvigheid in de komende periode en een iets negatiever oordeel over de voorraden eindproduct. Van oktober op november blijft de bedrijvigheid ongewijzigd. Gebruikelijk voor de tijd van het jaar is een lichte afname. Per saldo vindt circa 6 procent van de ondernemers de voorraden gereed product nog te groot, gelet op de verwachte omzetontwikkeling.

Verwachtingen

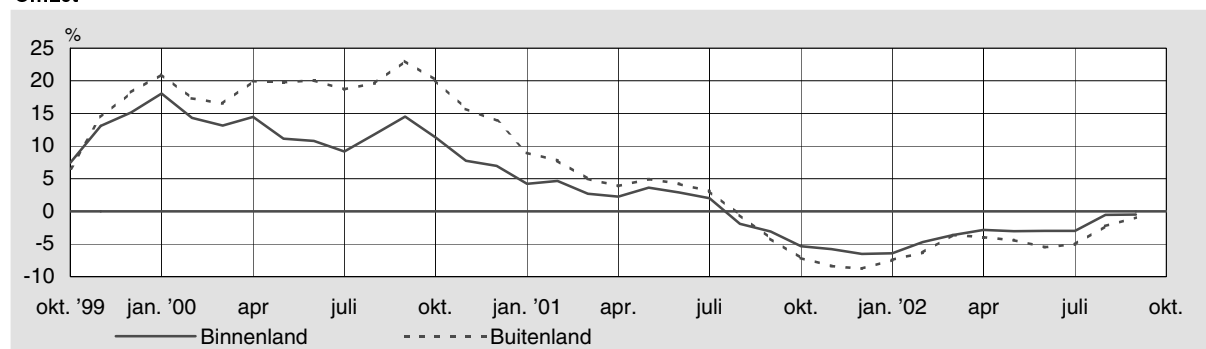
De ondernemers in de industrie verwachten voor de periode december 2002 tot en met februari 2003 een lichte afname van de bedrijvigheid. Voorts voorzien zij iets hogere verkoopprijzen. Per saldo verwacht achttien procent van de ondernemers een daling van de personeelsomvang in deze periode. Vorige maand was dit nog vijftien procent.

Procentuele ontwikkeling t.o.v. dezelfde periode voorgaand jaar (3-maands voortschrijdend gecentreerd gemiddelde)

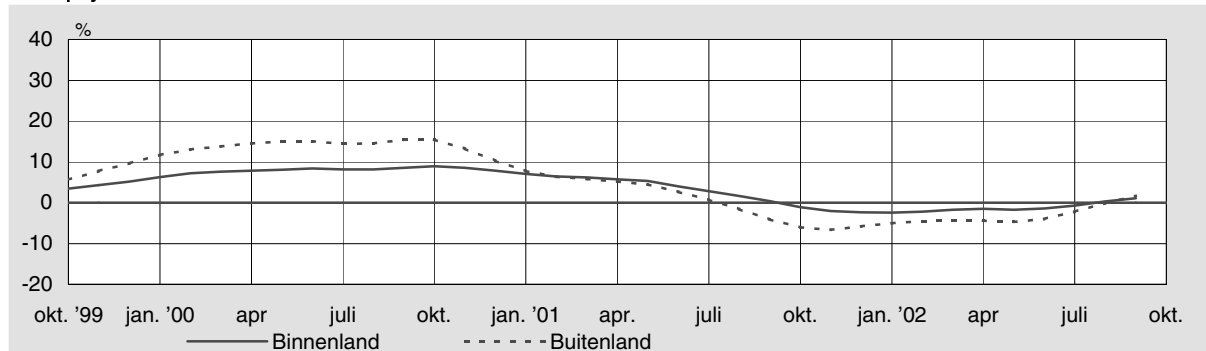
Omzet, afzetprijs en productie

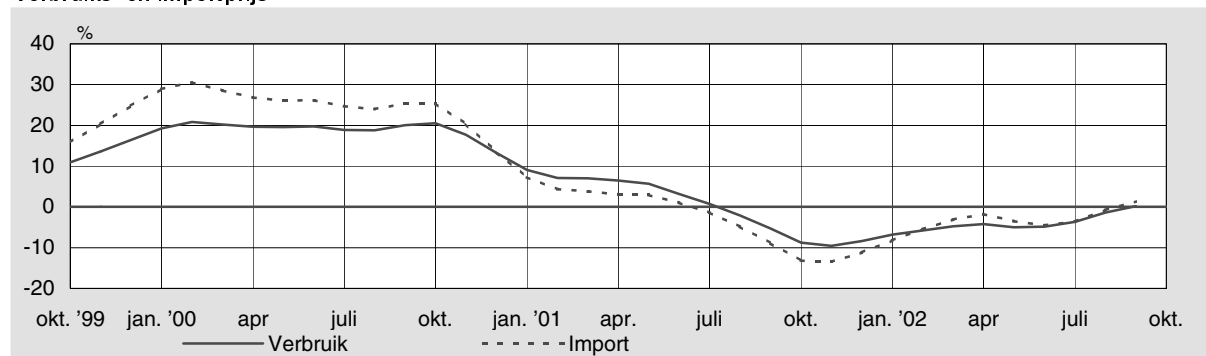
Omzet

Afzetprijs

Verbruiks- en importprijs

Tabel 1.1

Kerngegevens: Nederland en de industrie

	Eenheid c.q. basis	jaar		kwartaal				maand					Ontwik- keling ¹⁾
		2000	2001	2001		2002		2001		2002			
				3e kw.	4e kw.	2e kw.	3e kw.	sept.	okt.	aug.	sept.	okt.	
1995=100													%
Industrie													
Omzet (waarde)		136,3	136,4	131,9	137,2	135,7	130,0	135,1	144,1	122,8	137,3	146,5	1,6
binnenland		131,5	131,3	125,7	133,1	131,7	125,1	129,7	141,3	117,9	133,4	142,0	0,5
buitenland		140,8	141,3	137,8	141,1	139,5	134,7	140,1	146,9	127,5	141,0	150,7	2,6
Ontvangen orders (waarde)		141,1	146,6	127,6	130,9	137,4	124,1	126,9	134,3	113,1	127,4	135,2	0,6
binnenland		137,3	143,2	124,1	124,6	133,8	118,4	123,5	133,8	115,2	122,2	135,0	0,9
buitenland		143,3	148,6	129,6	134,5	139,5	127,5	128,8	134,7	111,9	130,4	135,3	0,5
Afzetprijs		114,1	115,7	115,4	112,3	114,1	115,5	115,5	113,3	115,2	116,8	116,9	3,2
binnenland		110,4	113,4	113,3	111,2	113,0	113,7	113,5	112,0	113,5	114,5	114,5	2,2
buitenland		116,5	117,1	116,8	113,0	114,8	116,6	116,8	114,1	116,4	118,3	118,5	3,9
Verbruiksprijs		121,9	121,9	122,0	116,5	119,3	120,2	121,9	117,9	119,7	122,2	120,4	2,2
import		132,0	127,9	128,8	120,5	127,7	127,8	127,9	122,9	127,2	129,9	127,5	3,7
Productie (volume gemiddelde dag)		114,2	114,4	107,1	115,0	117,5	104,1	117,9	113,7	98,1	114,6	112,1	-1,4
Productie (seizoen gecorrigeerd)		114,2	114,4	113,8	112,0	112,5	110,6	114,3	109,3	111,5	111,1	107,7	
Bruto toegevoegde waarde (bp, volume)		114,2	114,4	111,1	117,8	113,0	.						-2,1
Vacatures													
openstaand ²⁾	1000	28	23	20	19	17	11						-45,0
ontstaan	1000	114	91	20	18	17	13						-35,0
vervuld	1000	114	98	25	19	19	18						-28,0
Aantal bedrijven ³⁾	1000	45,4	46,1			47,2							
Uitgesproken faillissementen	1	428	503	149	151	142	153						
Aantal werkdagen	1	254	254	65	64	61	66	20	23	22	21	23	
Energieverbruik	PJ	1241	1249	302	324	.	.						
1995=100													
Nederland													
Bruto binnenlands product (volume, mp)		120,0	121,5	117,9	124,4	124,3	118,2						0,3
Gezinsconsumptie (volume)		121,8	123,3	120,5	127,6	126,2	122,2						1,4
Bedrijfsinvesteringen (volume)		132,5	129,2	112,4	135,4	132,5	107,1						-4,7
Invoer van goederen en diensten (volume)		145,2	148,0	144,0	149,2	143,8	138,8						-3,6
Uitvoer van goederen en diensten (volume)		142,4	144,9	141,0	147,9	139,6	137,6						-2,4
Geregistreerde werkloosheid ⁴⁾	1000	2247	1751	141	135	164	172	140	141	172	177	183	
Vacatures													
openstaand ²⁾	1000	203	197	171	164	162	115						-32,7
ontstaan	1000	1018	945	209	194	200	160						-23,4
vervuld	1000	997	986	256	200	216	207						-19,1
Uitzenduren en uren aan derden ⁵⁾	mln uren	365,4	363,2	99,4	90,2	87,4	.						
Aantal bedrijven ³⁾	1000	693,6	714,6			713,7							
Uitgesproken faillissementen ⁶⁾	1	3579	4328	1126	1152	1167	1287						
Energieverbruik	PJ	3050	3146	662	856	.	.						
Consumentenvertrouwen	⁷⁾	24	1	-4	-9	-17	-27	-5	-10	-27	-31	-33	
economische klimaat	⁷⁾	24	-25	-32	-41	-34	-48	-33	-41	-48	-52	-56	
koopbereidheid	⁷⁾	24	15	15	12	-6	-14	-14	12	-12	-17	-18	
Consumentenprijsindexcijfers		111,4	116,4	117,0	117,6	120,5	121,0	-117,9	117,8	-120,7	121,8	121,4	3,1
CBS-koersindex algemeen		937,9	799,0	731,9	677,1	683,7	514,0	648,0	654,4	519,4	473,7	463,5	
Gemiddeld rendement staatsleningen	%	5,34	4,83	4,84	4,50	5,04	4,49	-4,72	4,51	-4,48	4,23	4,28	

¹⁾ Laatste gepubliceerde maand t.o.v. vergelijkbare maand voorgaand jaar. Kwartaalcijfers laatste gepubliceerde kwartaal t.o.v. kwartaal voorgaand jaar²⁾ Jaarcijfer is gemiddelde.³⁾ Stand per 1 januari.⁴⁾ Kwartaalcijfer, betreft middelste maand van het kwartaal.⁵⁾ Uitzenduren volgens overeenkomst "voor de duur van de opdracht" en uren van arbeidskrachten in dienst van het uitzendbureau "voor bepaalde of onbepaalde tijd".⁶⁾ Bedrijven en instellingen.⁷⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-).

Tabel 2.1
Conjunctuurtest ¹⁾ gegevens: Industrie

	Eenheid ²⁾	jaar		kwartaal					maand				Gemidd.
		2000	2001	2001		2002			2001		2002		laatste 12 mnd.
				3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	okt.	nov.	okt.	nov.	
Producentenvertrouwen		6,7	-1,8	-2,5	-4,9	-1,4	-2,4	-0,4	-5,2	-5,6	-0,6	-1,9	-1,6
Orderontvangst t.o.v. vorige maand		7	-3	-5	-5	2	1	-1	0	-10	8	-2	1
binnenlandse markt		6	-1	-1	-5	1	-4	1	0	-10	6	1	0
buitenlandse markt		6	-5	-8	-4	3	4	-4	0	-10	12	-5	1
Bedrijvigheid t.o.v. vorige maand		6	-1	-3	-2	3	2	0	4	-5	6	0	2
Bezettingsgraad ³⁾	%	84,6	84,1	84,7	84,8	83,0	82,9	82,9					83,0
Productiebelemmeringen ³⁾													
geen	%	79	79	80	78	80	78	78					79
stagnatie a.g.v.													
onvoldoende vraag	%	5	11	8	11	13	14	15					14
tekort aan arbeid	%	9	5	5	6	2	3	2					2
te geringe productiecapaciteit	%	3	2	1	2	1	1	2					2
overige belemmeringen	%	5	4	6	3	4	4	3					4
Orderpositie	⁴⁾	100,3	96,2	94,5	93,3	92,8	93,7	92,8	93,6	92,8	92,7	92,5	93,1
Beoordelingen:													
orderontvangst		0	-12	-13	-17	-16	-16	-17	-16	-18	-16	-16	-16
orderpositie totaal		4	-10	-11	-17	-12	-12	-11	-16	-17	-12	-12	-12
orderpositie buitenland		8	-9	-11	-15	-9	-5	-6	-13	-15	-9	-9	-8
productiecapaciteit		-2	5	1	3	7	7	8					8
voorraden gereed product		1	7	7	8	6	6	6	10	9	5	6	6
Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1													
binnenlandse markt		6	0	-3	0	1	-3	-1					0
buitenlandse markt													
binnen Europese Unie		6	-2	-4	-1	2	-1	-4					-1
buiten Europese Unie		7	-2	-2	-1	0	0	-3					-1
Verwachting													
buitenlandse afzet komende 3 mnd		17	-1	2	-4	9	6	2					5
bedrijvigheid komende 3 mnd		9	3	6	-4	10	2	11	-4	-8	1	-5	6
verkoopprijs komende 3 mnd		15	2	0	1	5	5	4	-3	5	2	6	4
personeelssterkte komende 3 mnd		3	-6	-11	-15	-14	-12	-13	-15	-14	-15	-18	-14

¹⁾ De vragen zoals ze in de Conjunctuurtestenquête worden gesteld, zijn te vinden in de alfabetische begrippenlijst

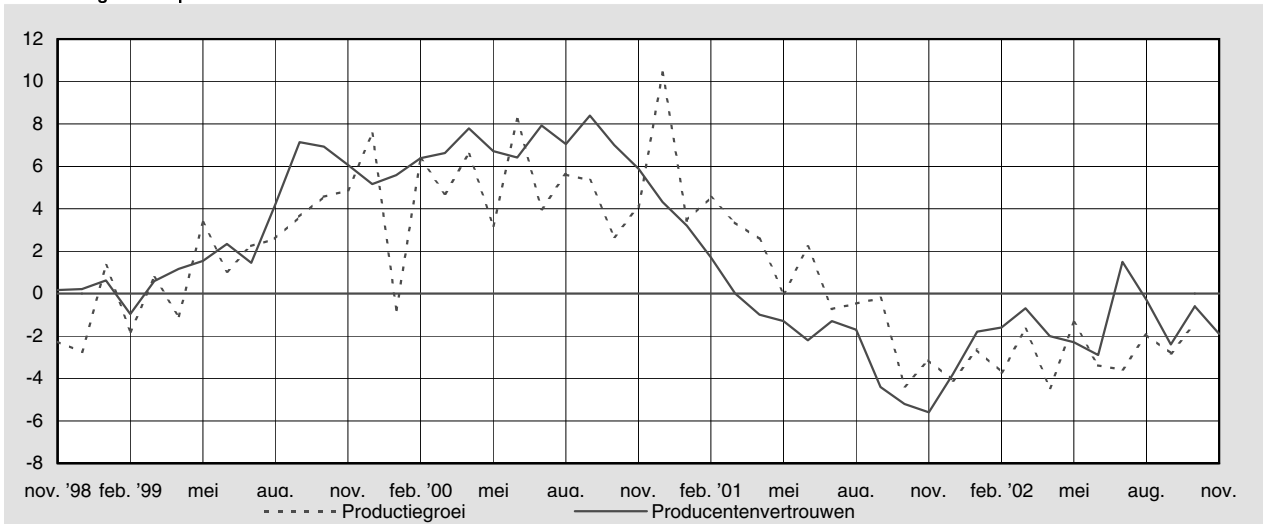
²⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-), tenzij anders vermeld

³⁾ Het kwartaalcijfer heeft betrekking op de laatste maand (verslagmaand) van het betreffende kwartaal.

⁴⁾ Indices: juni 2000 = 100.

Productiegroei en producentenvertrouwen

november 1998 - november 2002

Voedings- en genotmiddelenindustrie

De omzet is in oktober 2002 nagenoeg gelijk aan die in oktober 2001. Het volume van de gemiddelde dagomzet komt echter 2,1 procent lager uit omdat de afzetprijzen met 2,7 procent stijgen. De bedrijvigheid blijft gelijk in november. De stemming onder de producenten verbetert. Voor december 2002 tot en met februari 2003 verwachten de ondernemers hogere prijzen te kunnen vragen bij een gelijkblijvende bedrijvigheid. Daarnaast rekenen zij erop minder werknemers nodig te hebben.

Omzet blijft stabiel in oktober

De omzet van de voedings- en genotmiddelenindustrie blijft in oktober 2002 bijna op hetzelfde niveau als in oktober 2001. Er is een kleine omzetstijging op de buitenlandse markt en een lichte daling van de omzet op de binnenlandse markt.

Ook de afzetprijs ontwikkelt zich op beide markten in tegengestelde richting. De buitenlandse afzetprijs is 5,6 procent hoger dan in oktober 2001 en op de binnenlandse markt is de afzetprijs 0,5 procent lager.

Na correctie voor dit prijseffect komt het volume van de gemiddelde dagomzet ruim 2 procent lager uit dan in oktober 2001. Voor de buitenlandse markt is dit volume ruim 4 procent lager vanwege de hogere buitenlandse afzetprijzen. Voor de binnenlandse markt komt het volume van de gemiddelde dagomzet bijna 1% hoger uit dan in oktober 2001.

De marge blijft zich gunstig ontwikkelen als gevolg van een stijging van de afzetprijs gecombineerd met een daling van de verbruiksprijs met 2,6 procent.

Bedrijvigheid blijft gelijk in november

De uitkomsten van de Conjunctuurttest van november laten zien dat de bedrijvigheid gelijk blijft van oktober op november. Een daling van de bedrijvigheid in de zuivelproductenindustrie, de diervoederindustrie en de overige voedings- en genotmiddelenindustrie gaat gepaard met een stijging van de bedrijvigheid in de rest van de branche. Met de feestdagen voor de deur stijgt de bedrijvigheid fors in de slachterijen en vleesverwerking. In de broodfabrieken en bakkerijen en de drank- en tabakverwerkende industrie zorgen de naderende feestdagen voor een lichte toename van de bedrijvigheid.

Verkopen stijgen licht in november

De verkoopstijging in de voedings- en genotmiddelenindustrie houdt ook in november aan. De verkopen op de binnenlandse markt stijgen, terwijl de buitenlandse verkopen stabiel blijven. Per saldo stijgen de totale verkopen dan ook licht. De sterkste verkoopstijging doet zich voor in de broodfabrieken en bakkerijen. Daar nemen vooral de verkopen in eigen land fors toe. Ook in de zuivelindustrie en de slachterijen en vleesverwerkende industrie nemen de verkopen toe, maar daar is de stijging op de buitenlandse markt sterker dan op de binnenlandse.

In de rest van de branche blijven de totale verkopen stabiel. Voor de diervoederindustrie is dat het resultaat van een toename van de buitenlandse verkopen en een lichte afname van de verkopen in eigen land. De buitenlandse verkopen domineren de totale verkopen voor de drank- en tabakverwerkende industrie. Tot slot: in de overige voedings- en genotmiddelenindustrie compenseert de stijging van de binnenlandse verkopen een daling van de verkopen in het buitenland.

Stemming onder producenten verbetert

De stemming onder de producenten in de broodfabrieken en bakkerijen en de zuivelproductenindustrie is verbeterd, hun verkopen zijn toegenomen. Opmerkelijk genoeg zijn ook de ondernemers in de drank- en tabakverwerkende industrie en de overige voedings- en genotmiddelenindustrie positiever gestemd dan de vorige maand, hoewel hun verkopen gelijk blijven. De toename van de verkopen ten spijt, blijft de stemming van de ondernemers in de slachterijen en vleesverwerking onveranderd. Alleen de diervoederproducenten zijn duidelijk minder te spreken over hun verkopen. Hun verkopen blijven gelijk, terwijl zij de laatste jaren een forse verkoopstijging mochten noteren in november.

Ook over de totale afzet zijn de producenten in de branche in november positiever dan in oktober. Uitzonderingen zijn de producenten in de diervoederindustrie en de slachterijen en vleesverwerking, hun stemming is onveranderd.

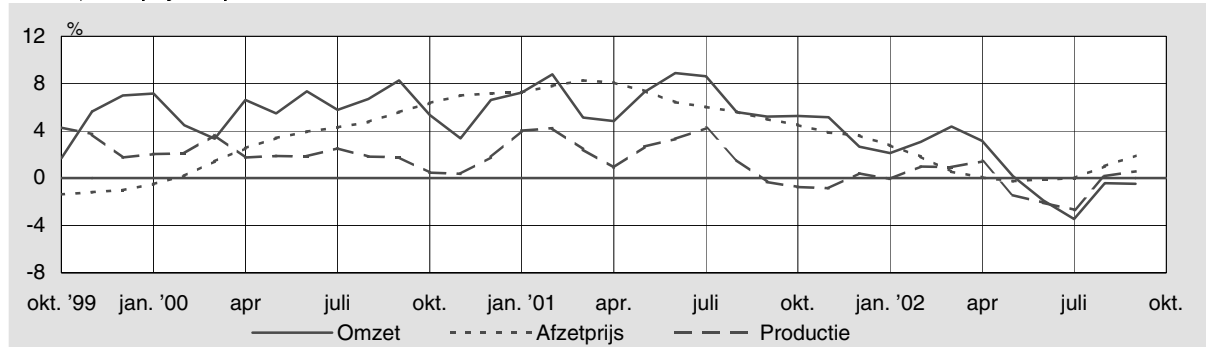
Van oktober op november vinden ongeveer evenveel ondernemers in de branche hun voorraden gereed product iets te groot gelet op de verwachte afzetontwikkeling.

Verwachtingen

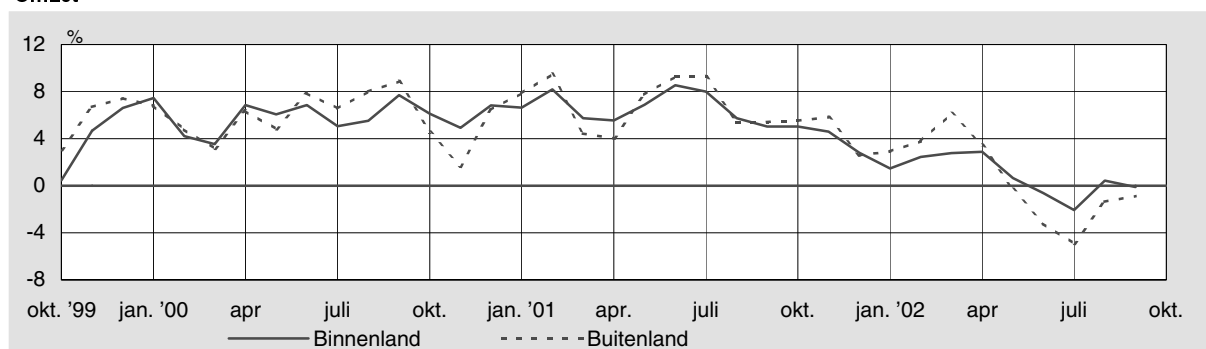
Voor december 2002 tot en met februari 2003 zijn de ondernemers in de voedings- en genotmiddelenindustrie optimistisch gestemd. Ze verwachten hogere prijzen te kunnen vragen bij een gelijkblijvende bedrijvigheid. Normaal gesproken voorzien zij voor deze periode gelijkblijvende verkoopprijzen en een lichte daling van de bedrijvigheid. De ondernemers rekenen erop met minder werknemers toe te kunnen in de periode december 2002 tot en met februari 2003. Vooral in de slachterijen en vleesverwerking en de diervoederindustrie denkt men minder werknemers nodig te hebben.

Procentuele ontwikkeling t.o.v. dezelfde periode voorgaand jaar (3-maands voortschrijdend gecentreerd gemiddelde)

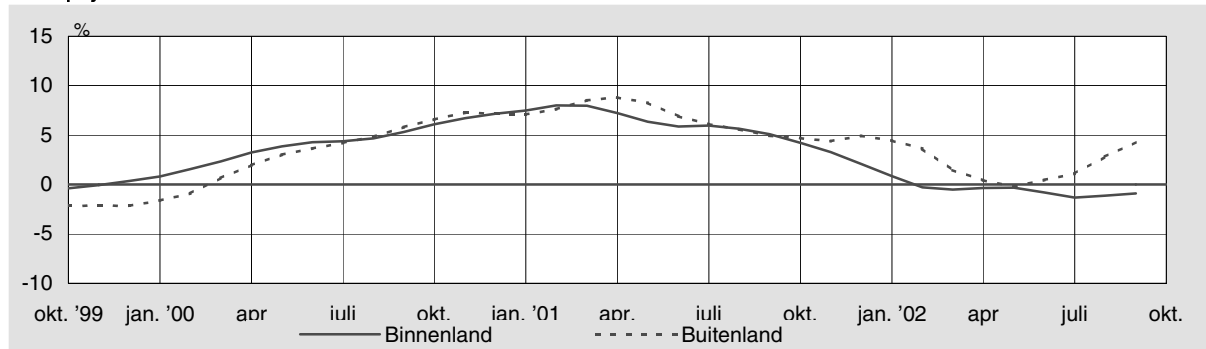
Omzet, afzetprijs en productie

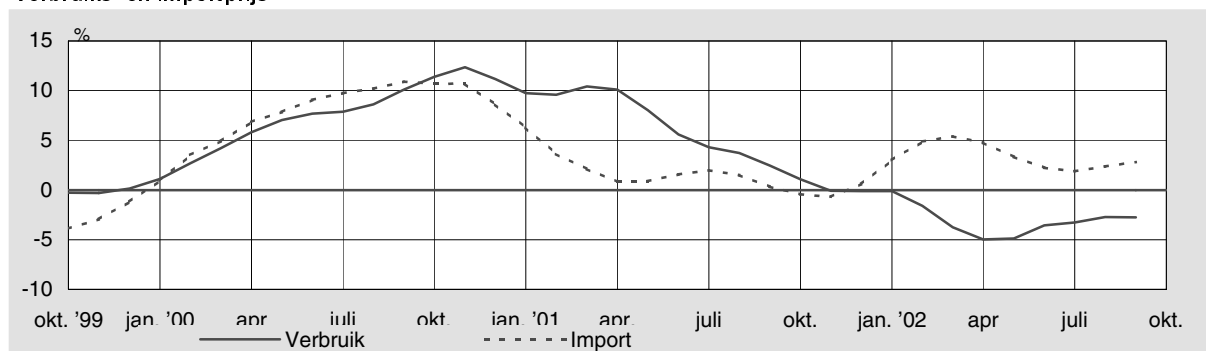
Omzet

Afzetprijs

Verbruiks- en importprijs

Tabel 2.1

Kerngegevens: Voedings- en genotmiddelenindustrie

Rekengegevens: Voedings- en genotmiddelenindustrie	Eenheid	jaar		kwartaal				maand					Ontwik- keling ¹⁾
		2000	2001	2001		2002		2001		2002			
				3e kw.	4e kw.	2e kw.	3e kw.	sept.	okt.	aug.	sept.	okt.	
1995=100													%
Omzet (waarde)		116,0	123,6	122,9	127,6	124,3	122,3	118,3	134,3	120,5	121,6	135,0	0,5
binnenland		110,4	117,3	115,4	122,5	118,2	115,9	111,5	127,3	115,5	114,7	127,1	-0,2
buitenland		122,9	131,4	132,2	133,8	131,8	130,2	126,6	143,0	126,8	130,3	144,8	1,2
Afzetprijs		105,5	112,0	112,2	112,9	112,0	113,3	112,3	112,7	112,9	115,1	115,7	2,7
binnenland		104,4	110,4	110,9	110,7	109,7	109,7	110,9	111,2	109,5	110,3	110,3	-0,8
buitenland		106,5	113,3	113,3	114,7	114,0	116,5	113,6	114,0	115,9	119,3	120,4	5,6
Verbruiksprijs		105,8	111,3	111,2	111,3	106,8	108,1	112,0	110,9	107,9	109,3	108,0	-2,6
import		112,5	114,0	115,2	115,1	116,9	117,9	114,5	114,9	118,7	117,5	118,3	3,0
Productie (volume gemiddelde dag)		105,4	107,4	102,7	113,0	108,0	102,9	104,4	113,5	100,7	106,4	113,9	0,4
Bruto toegevoegde waarde (bp, volume)		105,3	107,2	108,0	115,4	104,9	.						1,6
Aantal bedrijven ²⁾	1000	5,1	5,1			4,9							
Uitgesproken faillissementen	1	38	34	15	8	7	15						
Aantal werkdagen	1	254	254	65	64	61	66	20	23	22	21	23	
Energieverbruik	PJ	101	99	23	30	.	.						

¹⁾ Laatst gepubliceerde maand t.o.v. vergelijkbare maand voorgaand jaar. Kwartaalcijfers laatst gepubliceerde kwartaal t.o.v. kwartaal voorgaand jaar

²⁾ Stand per 1 januari.

Tabel 2.2

Conjunctuurtest ¹⁾ gegevens: Voedings- en genotmiddelenindustrie

	Eenheid	jaar							kwartaal				maand				Gemidd.
		2000	2001	2001		2002			2001		2002		laatste				
				3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	okt.	nov.	okt.	nov.					
														12 mnd.			
Verkoop / orderontvangst t.o.v. vorige maand		11	1	4	-2	0	1	3	0	-13	8	7	3				
binnenlandse markt		7	5	8	5	3	-4	6	10	-3	14	8	4				
buitenlandse markt		11	-3	-1	-7	-3	4	-1	-9	-21	6	3	1				
Bedrijvigheid t.o.v. vorige maand		4	0	-1	-3	0	-1	7	4	-5	8	0	1				
Bezettingsgraad ³⁾	%	86,4	84,8	83,8	86,1	83,8	83,3	84,1					83,9				
Productiebelemmeringen ³⁾																	
geen	%	83	80	75	77	84	81	82					83				
stagnatie a.g.v.																	
onvoldoende vraag	%	2	3	4	3	4	5	6					4				
tekort aan arbeid	%	6	5	3	8	2	3	1					2				
te geringe productiecapaciteit	%	4	4	2	4	4	3	5					5				
overige belemmeringen	%	6	9	16	8	6	8	6					7				
Beoordelingen:																	
verkoop / orderontvangst		2	-2	-1	-5	-3	-2	-8	-4	-8	-4	2	-4				
afzet / orderpositie totaal		-2	-7	-6	-9	-8	-9	-13	-10	-9	-12	-6	-10				
afzet / orderpositie buitenland		2	-5	-5	-9	-8	-6	-9	-8	-12	-10	-5	-8				
productiecapaciteit		0	-1	2	-5	2	5	7					4				
voorraden gereed product		0	6	4	9	3	7	8	9	11	6	5	6				
Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1																	
binnenlandse markt		8	3	1	3	9	0	10					6				
buitenlandse markt																	
binnen Europese Unie		25	-3	-8	-2	-1	-4	-18					-6				
buiten Europese Unie		18	-5	-13	-3	-2	-6	-3					-3				
Verwachting																	
buitenlandse afzet komende 3 mnd		26	4	1	2	1	4	0					4				
bedrijvigheid komende 3 mnd		11	4	6	-4	8	0	15	-3	-6	8	3	7				
verkoopprijs komende 3 mnd		19	9	11	9	16	4	6	7	9	12	10	9				
personeelssterkte komende 3 mnd		1	1	-1	-4	-3	-6	-9	-4	-4	-3	-13	-6				

¹⁾ De vragen zoals ze in de Conjunctuurtestenquête worden gesteld, zijn te vinden in de alfabetische begrippenlijst

²⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-), tenzij anders vermeld

³⁾ Het kwartaalcijfer heeft betrekking op de laatste maand (verslagmaand) van het betreffende kwartaal.

Textiel-, kleding- en lederindustrie

In oktober daalt de omzet van de textiel-, kleding- en lederindustrie met 0,6 procent ten opzichte van dezelfde maand in 2001. Het volume van de gemiddelde dagproductie stijgt met 0,9 procent echter licht. Ook is de waarde van de ontvangen orders in oktober 2002 hoger dan het jaar ervoor. Uit de Conjunctuurtest van november blijkt dat de ondernemers voor de periode december 2002 tot en met februari 2003 verwachten dat de bedrijvigheid en de personeelssterkte zullen afnemen. Niettemin voorzien zij stijgende verkoopprijzen.

Ontwikkeling binnenlandse blijft achter in oktober

Vergeleken met oktober 2001 daalt de omzet in de branche enigszins, met 0,6 procent. Deze omzetsdaling komt geheel voor rekening van de binnenlandse markt, die met bijna 8 procent krimpt. In het buitenland werd in oktober ruim 5 procent meer omgezet dan een jaar eerder. Het volume van de gemiddelde dagproductie stijgt met 0,9 procent licht. Per saldo stijgt de waarde van de orderontvangst met bijna 3 procent. Dit dankzij de met ruim 13 procent toegevoegde orders uit het buitenland. Uit het binnenland was de waardedaling ruim 9 procent. Sinds oktober 2001 stijgen de afzetprijzen met 1,4 procent. De verbruiksprijzen zijn nagenoeg stabiel, terwijl de importprijzen met 0,9 procent afgenomen zijn.

Oordeel orderpositie november iets negatiever

Uit de Conjunctuurtest van november blijkt dat de orderontvangst van in november iets terugloopt. Vooral de binnenlandse markt is hier debet aan. Ook de bedrijvigheid neemt af. Gecorrigeerd voor het seizoen daalt de index voor de werkvoorraad met 2,3 punten tot 89,3. Over de orderpositie zijn de ondernemers dan ook nog iets somberder dan in oktober. Ook vinden iets meer ondernemers dan in oktober aan dat de voorraad gereed product te groot is, gelet op de verwachte afzet.

1. Textielindustrie

In de textielindustrie blijft de omzet nagenoeg gelijk ten opzichte van oktober 2001. Opvallend is dat het op de buitenlandse markt met een omzetstijging van ruim 4 procent, beter gaat dan op de binnenlandse markt. Daar treedt namelijk een daling op van ruim 6 procent. De orderontvangsten laten eenzelfde beeld zien. Deze nemen per saldo toe met bijna 4 procent. De verbruiksprijzen stijgen in deze periode met 1,1 procent en de importprijzen met 0,4 procent. De afzetprijzen nemen met 0,3 procent toe.

In de Conjunctuurtest van november rapporteren ondernemers een lichte afname van de bedrijvigheid. De waarde van de orderontvangsten blijft op het peil van oktober. Gecorrigeerd voor seizoensinvloeden neemt de index van de orderpositie af met 1,6 punt tot 90,9. Hierover tonen de ondernemers zich iets minder tevreden dan in oktober. Per saldo vindt een op de zes ondernemers de voorraad gereed product te groot gelet op de te verwachten afzet.

2. Kledingindustrie

In de kledingindustrie stijgt de omzet in oktober met ruim 1,5 procent ten opzichte van dezelfde maand

in 2001. De omzet op de binnenlandse markt daalt met bijna 8 procent, terwijl op de buitenlandse markt een stijging van ruim 23 procent optreedt. Een sterke stijging van de buitenlandse orderontvangsten gaat gepaard met een aanzienlijke daling op de binnenlandse markt. Per saldo stijgen de orderontvangsten in oktober met ruim 3 procent. Import-, verbruiks- en afzetprijzen blijven op het niveau van oktober 2001.

In de Conjunctuurtest van november rapporteren de ondernemers een afname van de bedrijvigheid. Ook vermindert de orderontvangst fors ten opzichte van oktober. Toch geven zij aan hierover veel minder pessimistisch te zijn dan in oktober. De index voor de orderpositie neemt na seizoenscorrectie af met 3,8 indexpunten tot 81,2. Het oordeel van de ondernemers over de orderpositie wordt echter wel zeer fors in neerwaartse richting bijgesteld.

3. Lederindustrie

De omzet van de lederindustrie daalt in oktober met ruim 10 procent in vergelijking met oktober 2001. Met name op de binnenlandse markt moest met een omzetsdaling van 20 procent een flinke veer worden gelaten. Ook de orderontvangsten ontwikkelen zich negatief, zij het minder negatief dan we in de afgelopen periode gewend zijn geraakt. Per saldo gingen deze met ruim 6 procent achteruit. De afzetprijzen liggen gemiddeld 1,9 procent hoger dan in oktober 2001. De importprijzen stijgen met 0,7 procent en de verbruiksprijzen nemen met 0,6 procent toe.

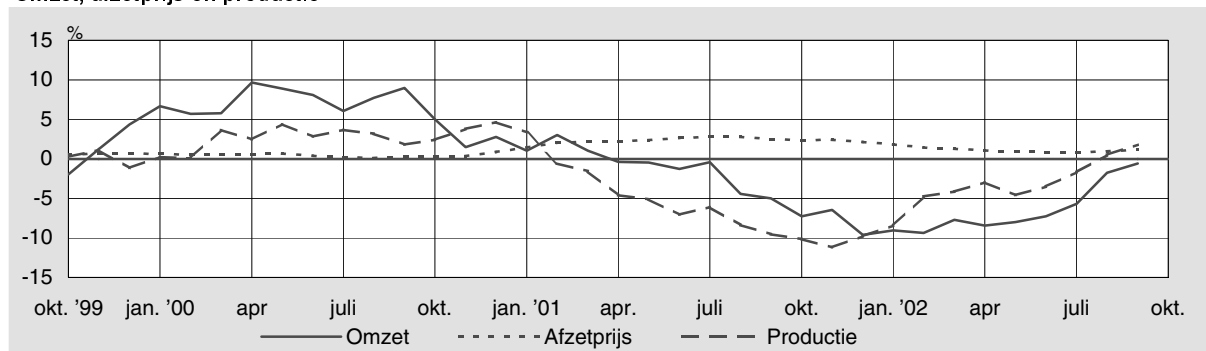
Uit de Conjunctuurtest van november blijkt dat de bedrijvigheid toeneemt ten opzichte van oktober. De ondernemers rapporteren per saldo een lichte toename aan orders, hoewel uit het buitenland fors minder orders komen. Ondanks de lichte toename aan orders, verslechtert de stemming over de orderontvangsten enigszins. Gecorrigeerd voor het seizoen stijgt de index voor de orderpositie met 2,6 punten tot 98,0. Hierover zijn de ondernemers beter te spreken: het oordeel over de orderpositie stijgt ten opzichte van oktober.

Verwachtingen

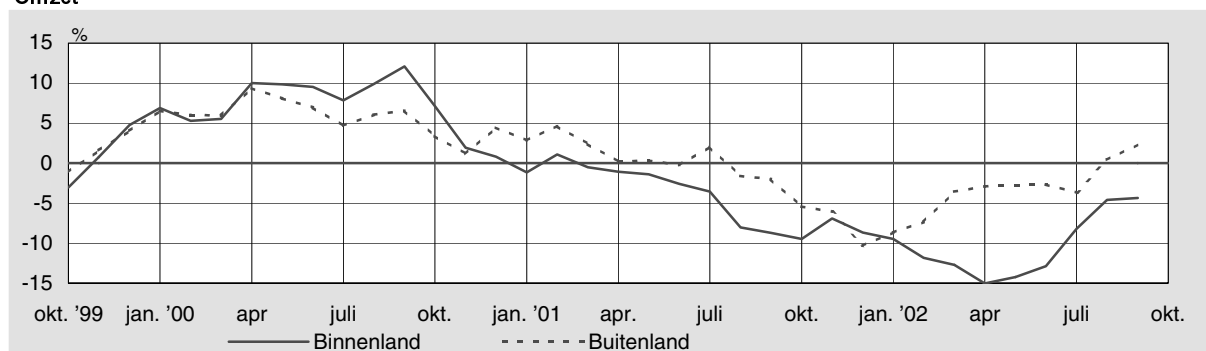
Uit de Conjunctuurtest van november blijkt dat de ondernemers voor de periode december 2002 tot maart 2003 verwachten dat de bedrijvigheid en de personeelssterkte zullen afnemen bij stijgende verkoopprijzen. In de lederindustrie verwacht men echter een zeer sterke toename van de bedrijvigheid en daar leven ook de verwachtingen ten aanzien van de prijsstijgingen het sterkst. Een zeer forse daling van het aantal arbeidsplaatsen verwacht men in de kledingindustrie.

Procentuele ontwikkeling t.o.v. dezelfde periode voorgaand jaar (3-maands voortschrijdend gecentreerd gemiddelde)

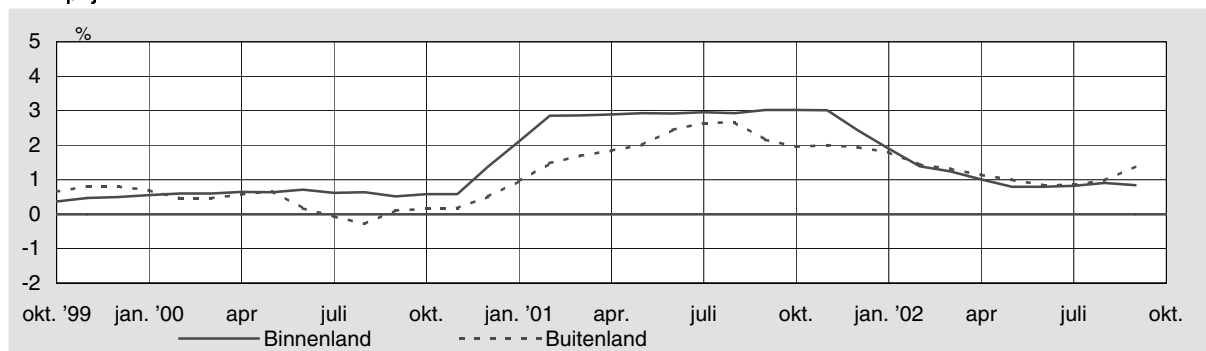
Omzet, afzetprijs en productie

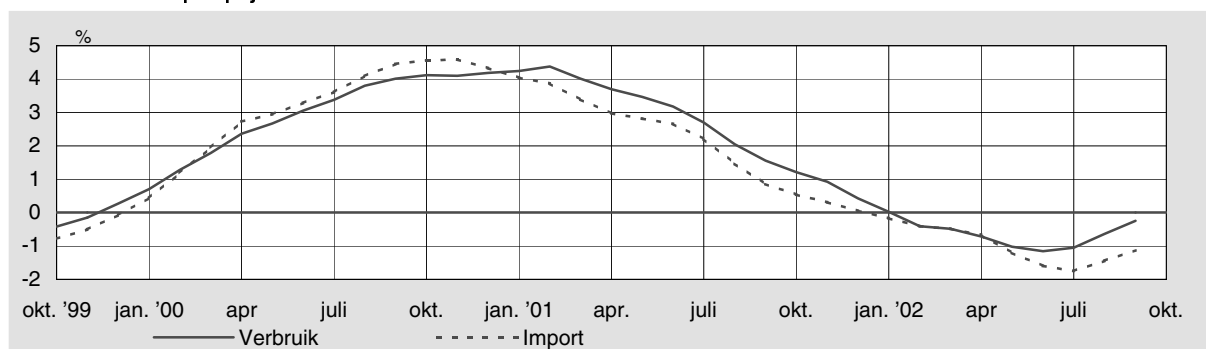
Omzet

Afzetprijs

Verbruiks- en importprijs

Tabel 3.1

Kerngegevens: Textiel-, kleding-, leder- en schoenindustrie

Rekeninggegevens. Textiel-, kleding-, leder- en schoenindustrie	Eenheid	jaar		kwartaal				maand					Ontwik- keling ¹⁾
		2000	2001	2001		2002		2001		2002			
				3e kw.	4e kw.	2e kw.	3e kw.	sept.	okt.	aug.	sept.	okt.	
1995=100													%
Omzet (waarde)		111,8	109,4	102,5	103,0	103,3	100,8	107,5	113,3	93,3	111,0	112,7	-0,6
binnenland		112,3	108,0	97,6	101,9	96,7	93,1	101,1	112,3	87,4	99,5	103,5	-7,9
buitenland		111,5	110,6	106,5	104,0	108,5	107,1	112,7	114,2	98,0	120,3	120,1	5,2
Ontvangen orders (waarde)		113,5	117,8	101,9	102,0	102,9	99,7	112,0	113,8	92,5	112,1	116,9	2,7
binnenland		115,5	116,8	97,9	102,6	96,1	92,0	107,2	119,2	87,6	99,7	108,2	-9,2
buitenland		111,9	118,6	105,1	101,6	108,3	105,9	115,8	109,6	96,4	122,0	123,9	13,1
Afzetprijs		101,4	103,8	104,0	104,0	104,9	105,0	103,9	103,9	105,0	105,0	105,3	1,4
binnenland		99,7	102,6	102,6	102,8	103,5	103,6	102,6	102,8	103,5	103,6	103,6	0,7
buitenland		102,6	104,7	105,0	104,9	106,0	106,0	104,7	104,6	106,1	106,0	106,6	1,9
Verbruiksprijs		104,7	107,5	107,5	107,1	106,8	106,8	107,4	107,2	106,7	107,2	107,3	0,1
import		107,8	110,0	110,2	109,7	109,0	108,6	109,9	109,8	108,6	108,7	108,8	-0,9
Productie (volume gemiddelde dag)		107,9	101,2	89,7	97,2	103,8	90,1	106,7	98,6	78,5	106,3	99,5	0,9
Bruto toegevoegde waarde (bp, volume)		108,0	101,2	99,7	101,9	97,8	.						-3,0
Aantal bedrijven ²⁾	1000	3,4	3,3			3,2							
Uitgesproken faillissementen	1	40	25	10	6	11	10						
Aantal werkdagen	1	254	254	65	64	61	66	20	23	22	21	23	
Energieverbruik	PJ	9	8	1	2	.	.						

¹⁾ Laatst gepubliceerde maand t.o.v. vergelijkbare maand voorgaand jaar. Kwartaalcijfers laatst gepubliceerde kwartaal t.o.v. kwartaal voorgaand jaar

²⁾ Stand per 1 januari.

Tabel 3.2

Conjunctuurtest ¹⁾ gegevens: Textiel-, kleding-, leder- en schoenindustrie

	Eenheid	jaar							kwartaal				maand				Gemidd. laatste 12 mnd.
		2000	2001	2001		2002			2001		2002						
				3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	okt.	nov.	okt.	nov.					
Orderontvangst t.o.v. vorige maand		4	-2	-5	-5	3	-6	-4	2	-3	-10	-6	-4				
binnenlandse markt		3	-3	-1	-5	-1	-1	-6	5	-5	-8	-17	-5				
buitenlandse markt		3	-4	-11	-9	4	-10	-4	-6	-7	-18	-2	-6				
Bedrijvigheid t.o.v. vorige maand		5	-2	-4	-6	5	-4	-3	-1	-6	-3	-7	-2				
Bezettingsgraad ³⁾	%	84,6	83,3	83,6	83,9	82,6	82,7	82,5					82,6				
Productiebelemmeringen ³⁾																	
geen	%	82	83	83	86	78	80	78					79				
stagnatie a.g.v.																	
onvoldoende vraag	%	6	7	7	5	10	10	15					11				
tekort aan arbeid	%	6	5	5	6	2	4	1					2				
te geringe productiecapaciteit	%	4	2	2	1	3	1	1					2				
overige belemmeringen	%	3	3	3	2	7	5	5					6				
Orderpositie	⁴⁾	98,8	97,6	97,5	95,1	98,6	94,6	92,7	95,7	95,4	90,7	88,7	94,3				
Beoordelingen:																	
orderontvangst		1	-8	-14	-11	-8	-17	-17	-10	-12	-20	-18	-15				
orderpositie totaal		2	-4	-8	-12	-9	-16	-17	-10	-14	-18	-21	-15				
orderpositie buitenland		0	-3	-2	-16	-10	-12	-14	-12	-18	-16	-18	-14				
productiecapaciteit		-3	7	8	8	2	3	4					3				
voorraden gereed product		16	15	15	14	15	16	10	16	13	11	14	13				
Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1																	
binnenlandse markt		-2	-4	-1	-7	-4	-6	-8					-5				
buitenlandse markt																	
binnen Europese Unie		0	-5	0	-7	-9	-13	-6					-8				
buiten Europese Unie		1	-4	-3	-1	3	-8	-3					-3				
Verwachting																	
buitenlandse afzet komende 3 mnd		12	3	13	1	14	6	1					5				
bedrijvigheid komende 3 mnd		8	3	10	-3	5	-3	3	-4	-6	-11	-11	0				
verkoopprijs komende 3 mnd		18	8	8	8	0	10	14	7	8	13	11	9				
personeelssterkte komende 3 mnd		-1	-8	-16	-18	-16	-20	-16	-18	-18	-14	-15	-17				

¹⁾ De vragen zoals ze in de Conjunctuurtestenquête worden gesteld, zijn te vinden in de alfabetische begrippenlijst

²⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-), tenzij anders vermeld

³⁾ Het kwartaalcijfer heeft betrekking op de laatste maand (verslagmaand) van het betreffende kwartaal.

⁴⁾ Indices: juni 2000 = 100.

Papier- en grafische industrie

In oktober daalt de omzet van de papier- en grafische industrie met 5 procent ten opzichte van dezelfde maand van vorig jaar. De orderontvangst in de papierindustrie neemt in oktober met 2 procent toe. De afzetprijzen zijn voor de vierde achtereenvolgende maand gestegen. Uit de Conjunctuurtest blijkt dat de ondernemers voor de periode december 2002 tot en met februari 2003 een fors afnemende bedrijvigheid verwachten bij nagenoeg constante verkoopprijzen. Bijna een derde van de branche verwacht een afname van het aantal arbeidsplaatsen.

Volume gemiddelde dagomzet daalt fors

In oktober is de omzet in de gehele branche met 5 procent gedaald vergeleken met vorig jaar. In het buitenland is de omzet met ruim 7 procent gedaald, tegen een daling van 4 procent in het binnenland. De omzet kan gecorrigeerd worden voor de opgetreden prijsontwikkeling en het aantal werkdagen. Het op die manier bepaalde volume van de gemiddelde dagomzet daalt flink met bijna 7 procent. De daling is op de buitenlandse markt twee maal zo hoog (10 procent) als op de binnenlandse markt. Het volume van de gemiddelde dagomzet daalt, met uitzondering van één tussenliggende maand, al 20 maanden. De import- en verbruiksprijzen dalen al gedurende 15 maanden.

Orderontvangst neemt toe

De orderontvangst is volgens de Conjunctuurtest van oktober op november toegenomen. De orderontvangsten uit het binnenland zijn fors gestegen, terwijl die uit het buitenland zijn gedaald. De orderontvangsten uit het binnenland zijn fors gestegen. De index van de orderpositie is met 0,4 punt gestegen tot 97,2. Gecorrigeerd voor het seizoen stijgt de index van de orderpositie met 0,3 punten tot 96,5. De bedrijvigheid (het niveau van de productie) is in november fors toegenomen. De voorliggende maanden geven op dit punt een wisselend beeld te zien. In augustus was er nog een afnemende bedrijvigheid, gevolgd door september waarin nauwelijks iets veranderde en oktober met een flink stijgende bedrijvigheid.

1. Papierindustrie

De omzet is in oktober met krap 1 procent gestegen ten opzicht van dezelfde maand in 2001.

De binnenlandse omzet heeft hieraan iets meer bijgedragen dan de buitenlandse omzet. De waarde van de ontvangen orders is in de papierindustrie in oktober met bijna 2 procent gestegen ten opzichte van dezelfde maand van vorig jaar. De binnenlandse orders zijn met bijna 3 procent gestegen en de waarde van de ontvangen orders uit het buitenland neemt met bijna 1 procent toe.

Verder blijkt uit de Conjunctuurtest, dat in november de productie gelijk is gebleven ten opzichte van

oktober, terwijl gelet op het seizoen met een daling rekening mocht worden gehouden. De totale orderontvangst blijft in november vrijwel gelijk aan die van oktober. De orderontvangst in het binnenland stijgt, terwijl die uit het buitenland fors daalt. De stemming van de ondernemers in de papierindustrie over de orderontvangst verslechtert licht, terwijl men over de orderpositie iets minder somber is geworden.

De voorraad gereed product wordt per saldo door ruim éénderde van de ondernemers als te groot ervaren.

2. Grafische industrie

In de grafische industrie daalt de omzet en het volume van de gemiddelde dagomzet veel sterker dan in papierindustrie. In de grafische industrie daalt de omzet in oktober met ruim 8 procent ten opzichte van dezelfde maand van vorig jaar. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een daling van respectievelijk 21 procent in het buitenland en ruim 5 procent in het binnenland. Na correctie voor het prijseffect blijkt dat het volume van de gemiddelde dagomzet in oktober zelfs met ruim 10 procent is gedaald.

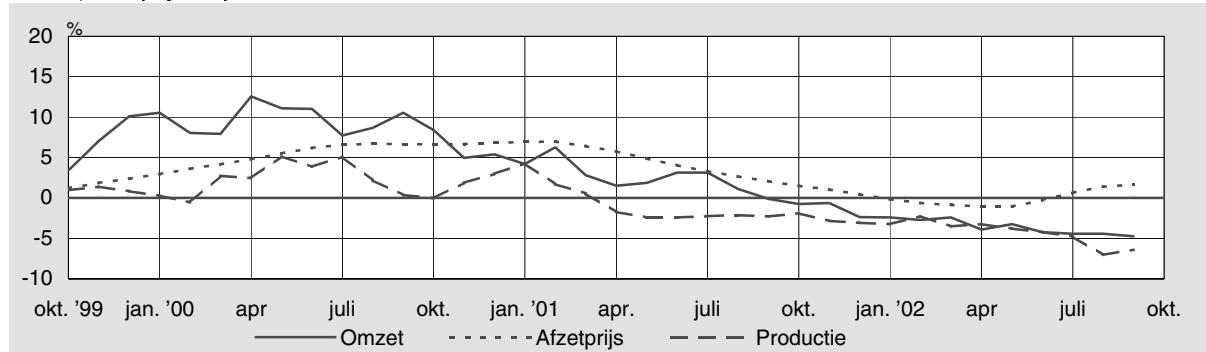
De Conjunctuurtest geeft aan, dat in november de productie zeer flink is gestegen ten opzichte van oktober. De orderontvangst van vooral binnenlandse klanten is zeer fors gestegen. De stemming over de orderontvangst en de orderpositie blijft onveranderd, maar bevindt zich nog op een laag niveau.

Verwachtingen

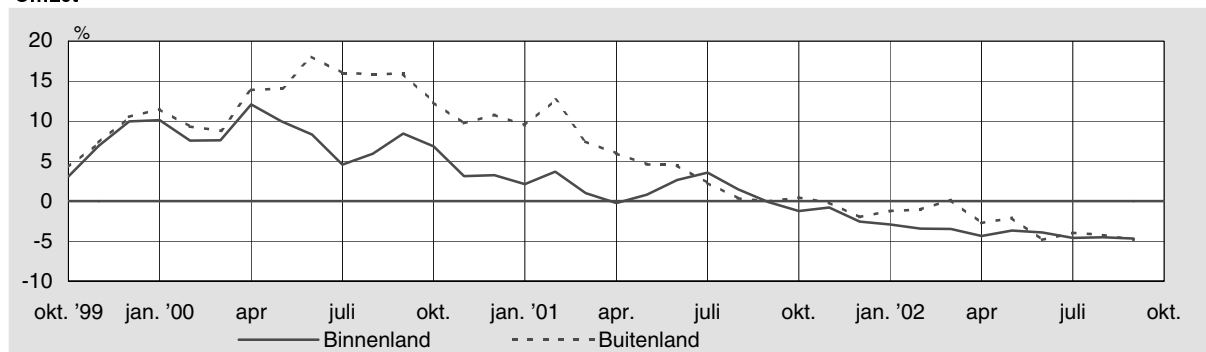
In tegenstelling tot vorige maand zijn de ondernemers in de grafische industrie van mening dat de bedrijvigheid in december 2002 tot en met februari 2003 zeer fors zal dalen. Bij de papierindustrie worden geen veranderingen in de bedrijvigheid verwacht. In de komende drie maanden Per saldo verwachten 3 van de tien ondernemers in de papier- en grafische industrie een daling van het aantal arbeidsplaatsen. De verwachting over de ontwikkeling van de verkoopprijzen zijn in de branche neutraal, maar in de grafische industrie had, gelet op het seizoen, eerder een prijsstijging verwacht mogen worden.

Procentuele ontwikkeling t.o.v. dezelfde periode voorgaand jaar (3-maands voortschrijdend gecentreerd gemiddelde)

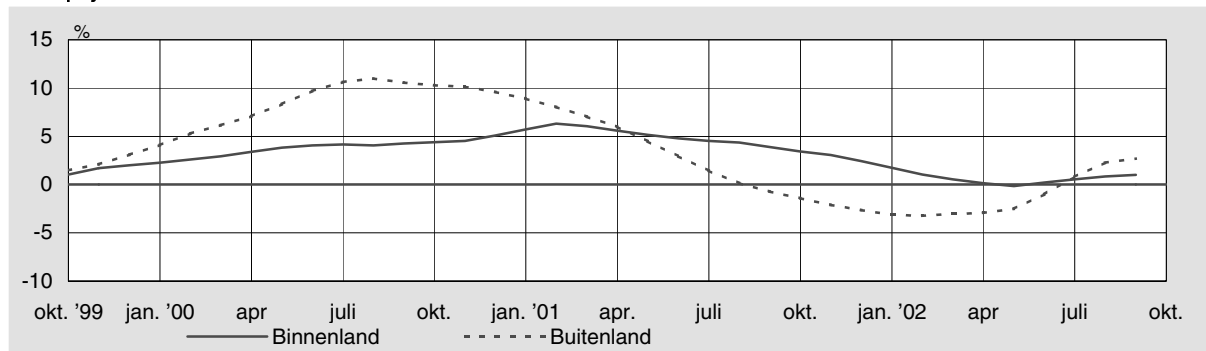
Omzet, afzetprijs en productie

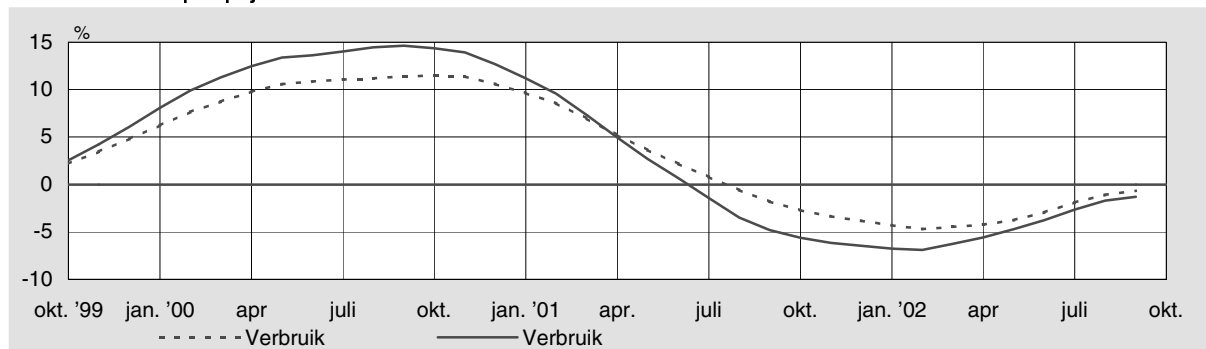
Omzet

Afzetprijs

Verbruiks- en importprijs

Tabel 4.1

Kerngegevens: Papier- en grafische industrie

Rekengegevens. Papier- en grafische industrie	Eenheid	jaar		kwartaal				maand					Ontwik- keling ¹⁾
		2000	2001	2001		2002		2001		2002			
				3e kw.	4e kw.	2e kw.	3e kw.	sept.	okt.	aug.	sept.	okt.	
1995=100													%
Omzet (waarde)		122,3	124,7	120,8	131,2	121,0	115,5	124,2	137,6	109,1	121,4	130,6	-5,1
binnenland		119,7	120,9	117,0	128,0	117,7	111,8	120,5	132,0	106,3	117,4	126,7	-4,0
buitenland		129,4	134,6	130,9	139,6	129,8	125,4	134,0	152,4	116,5	132,1	140,9	-7,5
Ontvangen orders (waarde) ²⁾		123,8	138,7	122,6	122,2	129,7	124,4	127,0	136,3	114,7	131,7	138,9	2,0
binnenland		110,3	123,9	107,9	106,7	119,9	110,1	110,1	122,5	104,4	114,5	123,4	0,8
buitenland		137,1	153,3	137,1	137,5	139,4	138,4	143,5	149,8	124,8	148,6	154,2	2,9
Afzetprijs		101,2	105,1	104,9	104,5	104,2	106,3	104,8	104,6	106,3	106,5	106,6	1,9
binnenland		99,8	104,5	104,5	104,4	104,5	105,3	104,4	104,4	105,3	105,6	105,6	1,2
buitenland		103,4	106,0	105,6	104,6	103,9	108,0	105,3	104,9	108,0	108,0	108,1	3,0
Verbruiksprijs		100,7	102,6	101,4	101,0	99,3	100,3	101,2	100,8	100,3	100,5	100,6	-0,3
import		102,7	103,1	101,1	100,7	99,1	99,4	100,7	100,5	99,3	99,5	99,4	-1,1
Productie (volume gemiddelde dag)		116,8	115,0	107,5	121,0	116,7	100,0	120,6	114,6	94,4	109,8	107,1	-6,5
Bruto toegevoegde waarde (bp, volume)		116,7	114,9	111,0	122,9	112,0	.						-2,1
Aantal bedrijven ³⁾	1000	7,4	7,1			7,0							
Uitgesproken faillissementen	1	62	109	27	34	18	24						
Aantal werkdagen	1	254	254	65	64	61	66	20	23	22	21	23	
Energieverbruik	PJ	44	41	10	10	.	.						

¹⁾ Laatst gepubliceerde maand t.o.v. vergelijkbare maand voorgaand jaar. Kwartaalcijfers laatst gepubliceerde kwartaal t.o.v. kwartaal voorgaand jaar

²⁾ Uitkomsten hebben betrekking op de ontvangen orders in de papierindustrie.

³⁾ Stand per 1 januari.

Tabel 4.2

Conjunctuurtest ¹⁾ gegevens: Papier- en grafische industrie

	Eenheid	jaar		kwartaal					maand				Gemidd.
		2000	2001	2001		2002			2001		2002		laatste 12 mnd.
				3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	okt.	nov.	okt.	nov.	
Orderontvangst t.o.v. vorige maand		6	3	8	2	2	-18	6	2	2	19	15	1
binnenlandse markt		7	5	12	5	0	-23	8	2	6	25	24	1
buitenlandse markt		3	-6	-2	-5	3	-6	-3	-3	-4	9	-9	-2
Bedrijvigheid t.o.v. vorige maand		8	9	8	24	4	-3	-9	33	27	20	26	3
Bezettingsgraad ³⁾	%	85,3	87,3	86,5	86,9	87,9	87,3	86,5					87,6
Productiebelemmeringen ³⁾													
geen	%	76	76	81	72	78	72	75					78
stagnatie a.g.v.													
onvoldoende vraag	%	7	14	12	16	13	23	17					16
tekort aan arbeid	%	10	7	3	9	2	4	6					4
te geringe productiecapaciteit	%	2	1	0	2	0	1	1					1
overige belemmeringen	%	5	2	4	1	7	0	1					2
Orderpositie	⁴⁾	100,8	97,3	98,1	97,1	94,1	94,5	94,5	97,9	97,1	96,8	97,2	95,0
Beoordelingen:													
orderontvangst		-3	-17	-15	-26	-22	-37	-31	-32	-30	-24	-24	-28
orderpositie totaal		-1	-21	-23	-27	-17	-16	-15	-31	-31	-17	-16	-16
orderpositie buitenland		5	-22	-24	-26	-7	0	-10	-28	-33	-10	-9	-7
productiecapaciteit		2	3	-1	5	0	-2	-1					-1
voorraden gereed product		1	3	3	4	3	1	3	4	7	3	4	2
Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1													
binnenlandse markt		5	2	-12	-6	10	-3	-4					7
buitenlandse markt													
binnen Europese Unie		5	-14	-23	-27	35	-10	3					10
buiten Europese Unie		4	1	2	-6	24	-8	-8					4
Verwachting													
buitenlandse afzet komende 3 mnd		11	-11	-13	-16	0	-22	6					-2
bedrijvigheid komende 3 mnd		5	11	30	-9	8	-20	29	11	-12	11	-27	1
verkoopprijs komende 3 mnd		20	-9	0	-14	-10	-5	0	-20	-1	-19	-1	-7
personeelssterkte komende 3 mnd		-1	-2	-7	-13	-20	-15	-17	-12	-13	-20	-29	-18

¹⁾ De vragen zoals ze in de Conjunctuurtestenquête worden gesteld, zijn te vinden in de alfabetische begrippenlijst

²⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-), tenzij anders vermeld

³⁾ Het kwartaalcijfer heeft betrekking op de laatste maand (verslagmaand) van het betreffende kwartaal.

⁴⁾ Indices: juni 2000=100.

Aardolie-, chemische, rubber- en kunststofverwerkende industrie

De omzet van de branche is in oktober 2002 met bijna 10 procent toegenomen in vergelijking met dezelfde maand het jaar ervoor. De productie blijft toenemen. Ook de afzet-, verbruiks- en importprijzen zijn gestegen. De bedrijvigheid is van oktober op november 2002 vrijwel stabiel gebleven. Voor december 2002 tot en met februari 2003 verwachten de ondernemers dat zowel de bedrijvigheid als de prijzen niet veranderen. Over de werkgelegenheid zijn de ondernemers somber.

Omzet en productie blijven stijgen

De productie van de aardolie-, chemische, rubber- en kunststofverwerkende industrie is in oktober 1,6 procent hoger dan een jaar eerder. Dit is nu al voor de elfde achtereenvolgende maand het geval. De branche is goed voor ruim een vijfde van de totale industriële productie.

De omzet was in oktober 2002 bijna 10 procent hoger dan in dezelfde maand een jaar eerder. Op de buitenlandse markt is de omzet met ruim 8 procent toegenomen. Op de binnenlandse markt is de omzet met bijna 13 procent nog sterker toegenomen. De toename van de omzet is mede een gevolg van de met gemiddeld 6,2 procent gestegen afzetprijzen. De prijzen in het binnenland liggen 8,5 procent hoger dan in dezelfde maand een jaar eerder en de buitenlandse prijzen zijn met 5,4 procent toegenomen. De verbruiksprijzen zijn met gemiddeld 8,5 procent gestegen. De importprijzen zijn met gemiddeld 8,1 procent iets minder gestegen.

Gecorrigeerd voor het prijs- en het werkdageffect ligt in oktober 2002 het volume van de gemiddelde dagomzet ruim 3 procent hoger dan in dezelfde maand een jaar eerder. De ontwikkeling op de binnenlandse en de buitenlandse markt ontloopt elkaar niet veel.

Bedrijvigheid is stabiel

Uit de Conjunctuurtest van november 2002 blijkt dat de bedrijvigheid in de branche nagenoeg onveranderd is in vergelijking met die in de maand ervoor. Normaal is in deze maand een daling te verwachten. In de chemische industrie is de bedrijvigheid wel enigszins gestegen, terwijl in deze maand een lichte daling gebruikelijk is. In de kunststofverwerkende industrie is de bedrijvigheid fors gedaald. De daling is groter dan gebruikelijk voor de tijd van het jaar.

Orderontvangst daalt

De orderontvangsten van de aardolie-, chemische, rubber- en kunststofverwerkende industrie zijn in november 2002 per saldo gedaald in vergelijking met de maand daarvoor. Vooral de ontvangsten uit het binnenland zijn fors gedaald. De orderontvangsten uit het buitenland zijn slechts licht afgenomen. In de chemische industrie liggen in november 2002 de orders nagenoeg op hetzelfde niveau als in de maand daarvoor. Op de buitenlandse markt zijn ze licht toegenomen, terwijl ze op de binnenlandse markt zijn gedaald. In de kunststofverwerkende industrie zijn zowel op de binnenlandse als buitenlandse markt de orderontvangsten zeer fors afgenomen.

Mineurstemming ondernemers houdt aan

De mineurstemming van de ondernemers in de aardolie-, chemische, rubber- en kunststofverwerkende industrie over de orderontvangsten is ook van oktober op november vrijwel onveranderd gebleven. Over de orderpositie zijn de ondernemers ook nauwelijks positiever. Wel vinden circa negen van de tien ondernemers de voorraden gereed product goed afgestemd op de te verwachten afzet.

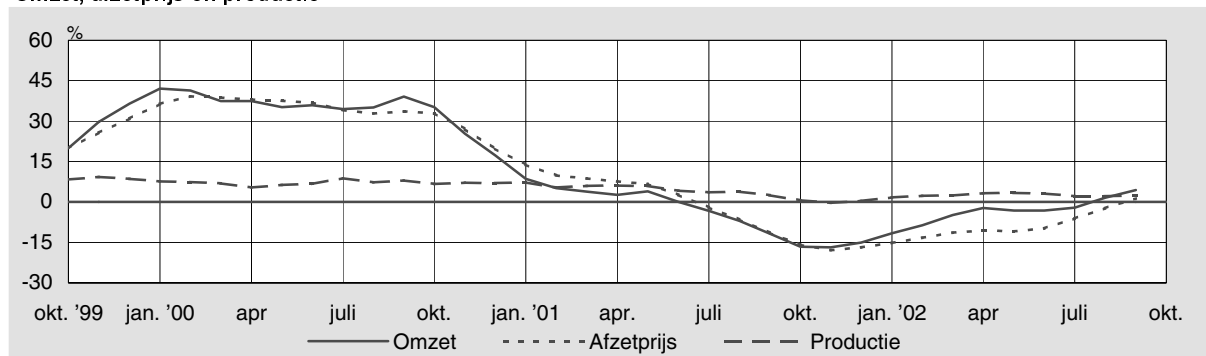
Verwachtingen

Voor december 2002 tot en met februari 2003 verwachten de producenten in de aardolie-, chemische, rubber- en kunststofverwerkende industrie dat de bedrijvigheid stabiel blijft. Verder verwachten ze geen verandering van de verkoopprijzen. Ten slotte zal volgens een kwart van de ondernemers de werkgelegenheid afnemen.

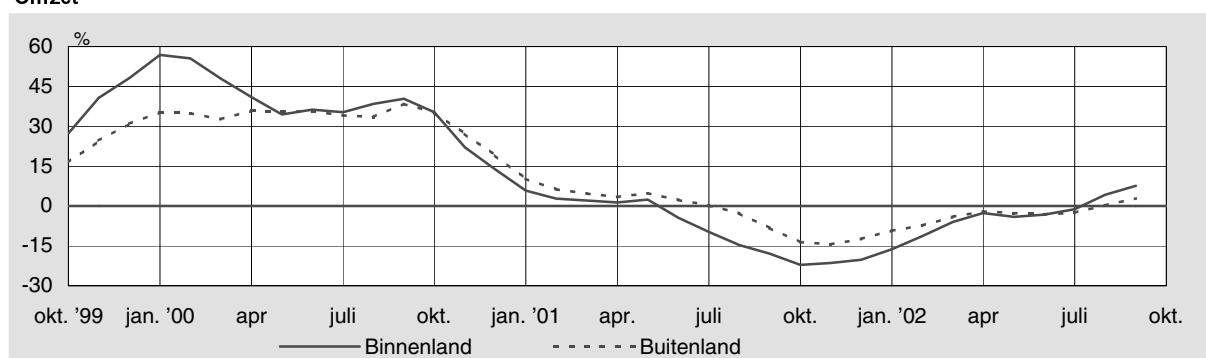
De ondernemers in de chemie verwachten dat de bedrijvigheid licht stijgt. Daarentegen verwachten de ondernemers in de kunststofverwerkende industrie dat de bedrijvigheid zal afnemen. Zij verwachten bovendien een lichte stijging van de afzetprijzen. Over de werkgelegenheid zijn ze zeer somber. Per saldo verwacht een op de drie ondernemers in de kunststofverwerkende industrie een krimp.

Procentuele ontwikkeling t.o.v. dezelfde periode voorgaand jaar (3-maands voortschrijdend gecentreerd gemiddelde)

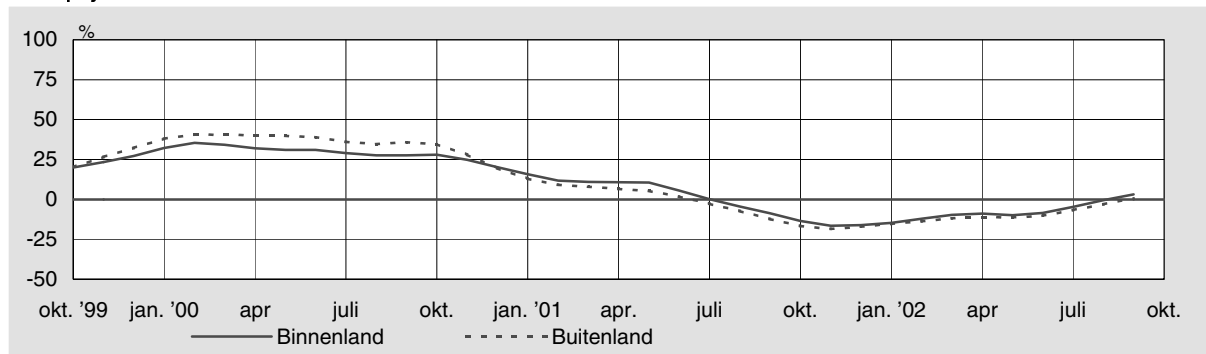
Omzet, afzetprijs en productie

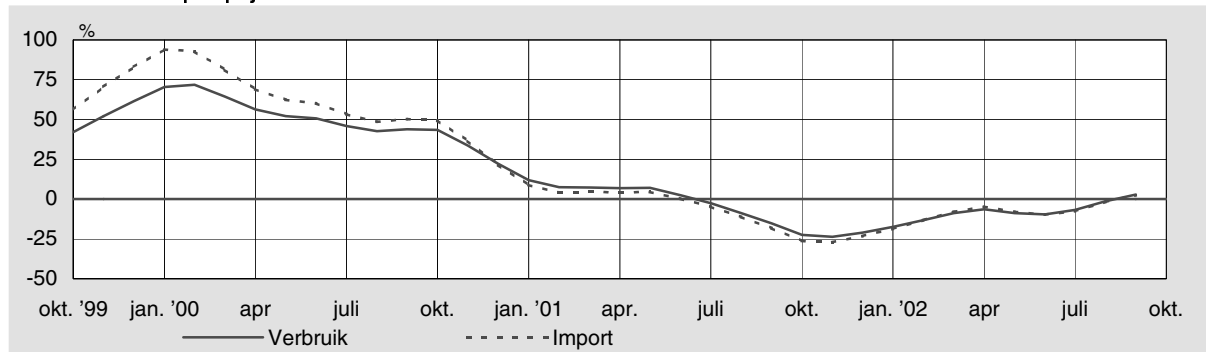
Omzet

Afzetprijs

Verbruiks- en importprijs

Tabel 5.1

Kerngegevens: Aardolie-, chemische, rubber- en kunststofverwerkende industrie

Reingegevens. Aardolie-, chemische, rubber- en kunststofverwerkende industrie	Eenheid	jaar		kwartaal				maand					Ontwik- keling ¹⁾
		2000	2001	2001		2002		2001		2002			
				3e kw.	4e kw.	2e kw.	3e kw.	sept.	okt.	aug.	sept.	okt.	
1995=100													%
Omzet (waarde)		161,2	154,1	154,4	142,0	157,6	156,8	155,1	155,6	149,2	162,6	170,7	9,7
binnenland		164,6	150,3	147,8	135,9	153,5	154,0	151,4	150,6	147,2	166,8	169,4	12,5
buitenland		159,6	156,0	157,7	145,1	159,7	158,2	157,0	158,2	150,2	160,5	171,3	8,3
Ontvangen orders (waarde) ²⁾		149,5	156,3	139,7	131,1	151,3	148,5	133,6	146,4	132,6	151,6	152,4	4,1
binnenland		162,3	156,5	136,9	120,6	145,6	145,0	121,5	132,1	130,9	152,6	157,2	19,1
buitenland		145,5	156,3	140,5	134,3	153,1	149,6	137,4	150,9	133,1	151,3	150,9	0,0
Afzetprijs		140,3	136,5	135,5	123,3	129,8	132,3	136,0	127,1	131,7	135,2	135,1	6,2
binnenland		139,7	139,2	137,5	125,3	134,4	136,8	138,5	129,0	135,9	140,0	139,9	8,5
buitenland		140,5	135,6	134,9	122,6	128,2	130,7	135,1	126,5	130,3	133,6	133,4	5,4
Verbruiksprijs		166,1	156,9	157,4	137,7	154,0	155,3	156,4	143,6	153,5	160,7	155,7	8,5
import		180,9	165,5	167,5	143,2	164,6	164,4	165,8	150,9	162,1	170,9	163,1	8,1
Productie (volume gemiddelde dag)		111,5	115,6	113,8	111,1	125,2	116,3	120,8	115,4	113,2	124,2	117,2	1,6
Bruto toegevoegde waarde (bp, volume)		111,4	115,5	116,6	113,4	124,3	.						4,8
Aantal bedrijven ³⁾	1000	2,0	2,0			1,9							
Uitgesproken faillissementen	1	28	30	8	3	6	8						
Aantal werkdagen	1	254	254	65	64	61	66	20	23	22	21	23	
Energieverbruik	PJ	847	857	211	217	.	.						

¹⁾ Laatst gepubliceerde maand t.o.v. vergelijkbare maand voorgaand jaar. Kwartaalcijfers laatst gepubliceerde kwartaal t.o.v. kwartaal voorgaand jaar

²⁾ Uitkomsten hebben betrekking op de ontvangen orders in de chemische industrie.

³⁾ Stand per 1 januari.

Tabel 5.2

Conjunctuurtest ¹⁾ gegevens: Aardolie-, chemische, rubber- en kunststofverwerkende industrie

	Eenheid	jaar		kwartaal					maand				Gemidd.
		2000	2001	2001		2002			2001		2002		laatste 12 mnd.
				3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	okt.	nov.	okt.	nov.	
Orderontvangst t.o.v. vorige maand		6	-7	-9	-16	10	9	-2	-13	-15	2	-10	2
binnenlandse markt		5	-9	-18	-26	10	4	5	-33	-28	-6	-24	1
buitenlandse markt		6	-6	-5	-9	10	11	-5	-2	-7	6	-4	3
Bedrijvigheid t.o.v. vorige maand		5	-4	0	-10	12	8	3	-6	-16	7	-1	6
Bezettingsgraad ³⁾	%	84,9	84,7	85,6	85,1	85,1	85,1	85,3					84,8
Productiebelemmeringen ³⁾													
geen	%	79	81	85	82	87	87	83					84
stagnatie a.g.v.													
onvoldoende vraag	%	5	14	8	13	8	7	9					10
tekort aan arbeid	%	6	3	3	3	3	2	1					2
te geringe productiecapaciteit	%	4	0	0	0	0	1	2					1
overige belemmeringen	%	7	3	4	2	2	3	5					3
Orderpositie	⁴⁾	100,0	97,5	96,5	95,1	95,6	97,4	97,3	95,3	95,7	95,5	95,5	96,3
Beoordelingen:													
orderontvangst		1	-11	-15	-14	-10	-8	-12	-12	-15	-16	-15	-11
orderpositie totaal		5	-9	-12	-12	-8	-4	-8	-12	-12	-12	-10	-8
orderpositie buitenland		8	-9	-12	-11	-5	-2	-6	-10	-11	-7	-6	-6
productiecapaciteit		-6	7	2	5	3	3	5					6
voorraden gereed product		-3	6	7	6	6	3	3	8	7	1	2	4
Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1													
binnenlandse markt		-5	-5	-7	-4	-8	-2	-4					-5
buitenlandse markt													
binnen Europese Unie		3	-4	0	-9	3	1	-4					0
buiten Europese Unie		5	-4	2	-6	1	5	-6					-1
Verwachting													
buitenlandse afzet komende 3 mnd		13	2	2	-5	11	12	-1					9
bedrijvigheid komende 3 mnd		8	5	6	7	13	4	7	2	-2	-2	2	8
verkoopprijs komende 3 mnd		19	-7	-11	-11	5	14	3	-13	-4	-4	-1	4
personeelssterkte komende 3 mnd		-1	-4	-6	-8	-10	-11	-11	-9	-8	-19	-24	-12

¹⁾ De vragen zoals ze in de Conjunctuurtestenquête worden gesteld, zijn te vinden in de alfabetische begrippenlijst

²⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-), tenzij anders vermeld

³⁾ Het kwartaalcijfer heeft betrekking op de laatste maand (verslagmaand) van het betreffende kwartaal.

⁴⁾ Indices: juni 2000=100.

Metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie

In de branche is het kommer en kwel. Zowel het volume van de gemiddelde dagproductie als dat van de gemiddelde dagomzet zijn ook in oktober 2002 weer lager dan een jaar eerder. Al sinds de zomer van 2001 is dit elke maand het geval. Ook de orderontvangst is weer gedaald. In november is de waarde van de orderontvangst iets lager dan in oktober en de bedrijvigheid loopt eveneens iets terug. De verwachtingen voor december 2002 tot en met februari 2003 zijn ook niet rooskleurig: gelijkblijvende bedrijvigheid en minder werknemers.

Productie blijft dalen

Ook in oktober 2002 is het volume van de gemiddelde dagproductie van de metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie weer lager dan in oktober 2001. Dit is nu al de 16e maand op rij waarin het volume van de gemiddelde dagproductie lager is dan in dezelfde maand een jaar eerder. In oktober 2002 bedraagt de daling van het productievolume 2 procent. Hierbij moet wel bedacht worden dat vergeleken wordt met oktober 2001, toen het productievolume bijna 10 procent lager was dan in oktober 2000. De daling van 2 procent in oktober 2002 is dan ook relatief klein te noemen. In nagenoeg alle eerdere maanden van dit jaar lag de daling tussen 5 en 11 procent.

Op kwartaalbasis bekeken, worden de dalingen in de loop van het jaar wat kleiner. Zo werd in het eerste kwartaal een afname van 8,2 procent gemeten. In het tweede kwartaal was de daling 7,5 procent en in het derde kwartaal 6,3 procent.

In de eerste 10 maanden van 2002 is het volume van de gemiddelde dagproductie bijna 7 procent lager dan in dezelfde periode van 2001. Uitgaande van de uitkomsten van de Conjunctuurttest van november zal hier waarschijnlijk in de laatste twee maanden van 2002 weinig verbetering in te zien zijn. Duidelijk is dat de metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie niet met plezier op 2002 zal terugkijken.

Ook orderontvangst daalt

In oktober 2002 is de waarde van de totale orderontvangst bijna 2 procent lager dan in dezelfde maand in 2001. Het is met name de binnenlandse orderontvangst die afneemt, terwijl die uit het buitenland gelijk blijft.

Terugblikkend blijkt dat sinds januari 2001 de waarde van de totale orderontvangst in 16 maanden lager was dan in dezelfde maand een jaar eerder. In de 5 maanden dat deze wel groter was, is de toename gering te noemen.

Omzet neemt eveneens af

Ten opzichte van oktober 2001 is de omzet in oktober 2002 met 2 procent gedaald. Op de binnenlandse markt wordt bijna 4 procent minder omgezet, terwijl de afzetprijzen juist 2,2 procent hoger zijn. Voor het volume van de gemiddelde dagomzet op de binnenlandse markt betekent dit een daling van bijna 6 procent.

Op de buitenlandse markt blijft de omzetsdaling beperkt tot minder dan 1 procent. Daar liggen de afzetprijzen gemiddeld 1,3 procent hoger. Het volume van de gemiddelde dagomzet op de buitenlandse markt is met bijna 2 procent gedaald.

Het totale volume van de gemiddelde dagomzet is met bijna 4 procent afgenomen in vergelijking met oktober 2001.

In de eerste 10 maanden van 2002 is de omzet gemiddeld rond 7 procent lager dan in dezelfde periode een jaar eerder. Aangezien de afzetprijzen iets hoger lagen dan het jaar ervoor, komt het volume van de gemiddelde dagomzet bijna 8 procent lager uit. Op de binnenlandse markt is de omzet met ruim 5 procent gedaald, bij een prijsstijging van bijna 2 procent. In vergelijking met de eerste 10 maanden van 2001 bedraagt de afname van het volume van de gemiddelde dagomzet op de binnenlandse markt dan ook ruim 7 procent. Op de buitenlandse markt zijn zowel de omzet als het volume van de gemiddelde dagomzet met ruim 8 procent gedaald, bij enigszins lagere afzetprijzen.

Orderontvangst daalt licht in november

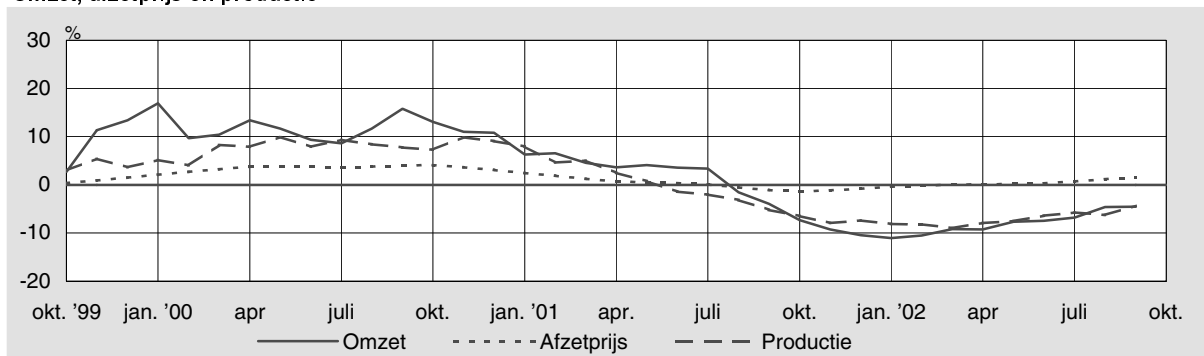
In november daalt de waarde van de buitenlandse orderontvangst licht ten opzichte van oktober. De waarde van de binnenlandse orders blijft gelijk. Per saldo daalt de waarde van de totale orderontvangst enigszins. Ook de bedrijvigheid blijft niet op peil en loopt iets terug. Hoewel de bedrijvigheid mee omlaag gaat met de daling van de ontvangen orders, weerspiegelt de geringere orderontvangst zich toch in de index van de orderpositie. Deze daalt namelijk met 0,6 indexpunt tot 89,9.

De stemming binnen de branche wordt er niet beter op. Zowel over de orderontvangst als over de orderpositie zijn de ondernemers nagenoeg net zo ontevreden als in oktober. Verder vindt per saldo 8 procent van de producenten de voorraden gereed product, gelet op de te verwachten afzetontwikkeling, te groot.

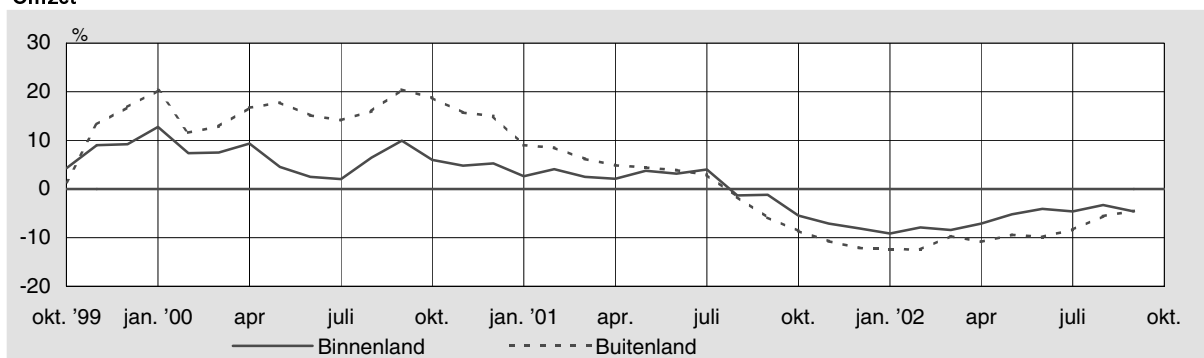
Verwachtingen

De verwachtingen van de fabrikanten voor de periode december 2002 tot en met februari 2003 zijn niet rooskleurig te noemen. De ondernemers rekenen op een stabilisatie van de bedrijvigheid op het niveau van november. Wat betreft het aantal werknemers voorziet per saldo 12 procent van de hen een krimp van het personeelsbestand. Verder verwacht men iets hoger afzetprijzen.

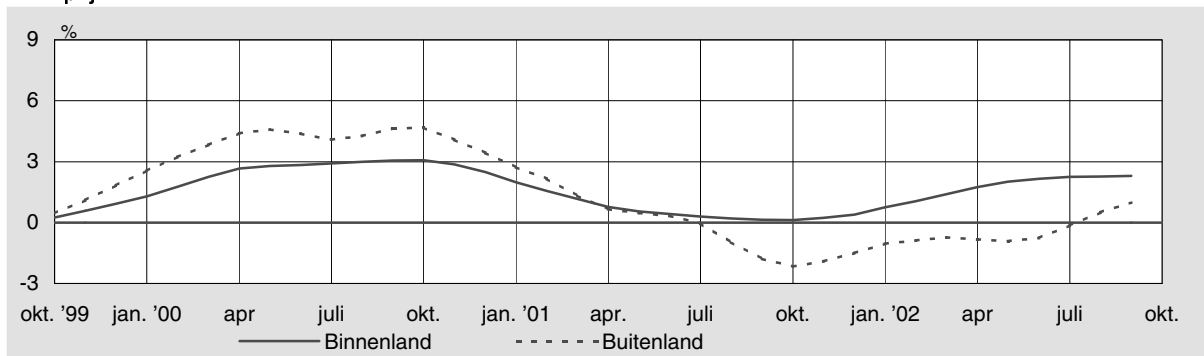
Omzet, afzetprijs en productie

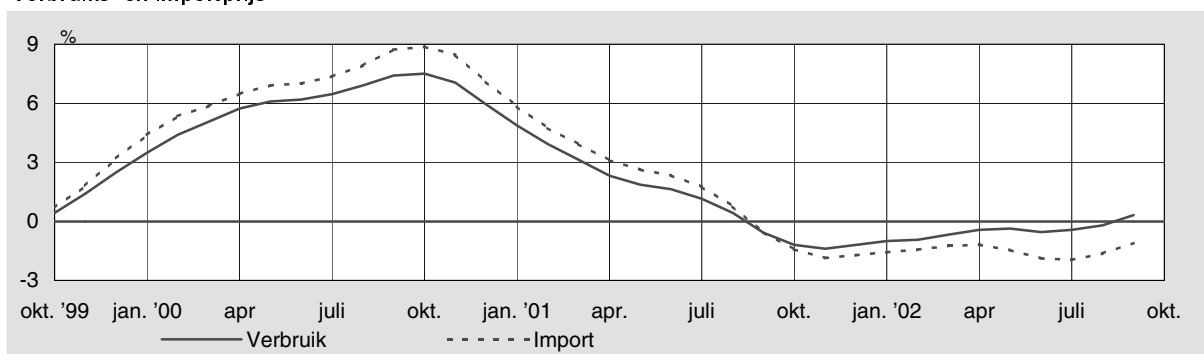
Omzet

Afzetprijs

Verbruiks- en importprijs

Tabel 6.1

Kerngegevens: Metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie

Rekengegevens, metaal-, elektrotechnische en transportmiddelenindustrie	Eenheid	jaar		kwartaal				maand					Ontwik- keling ¹⁾
		2000	2001	2001		2002		2001		2002			
				3e kw.	4e kw.	2e kw.	3e kw.	sept.	okt.	aug.	sept.	okt.	
1995=100													%
Omzet (waarde)		139,8	138,8	127,7	145,6	133,4	121,9	137,5	144,8	111,7	135,5	141,9	-2,0
binnenland		139,2	138,4	128,2	143,1	136,7	124,1	137,2	149,8	111,6	137,2	144,2	-3,7
buitenland		140,3	139,1	127,3	147,4	130,9	120,3	137,7	141,1	111,7	134,3	140,1	-0,7
Ontvangen orders (waarde)		140,0	143,8	122,9	133,5	132,6	111,7	123,9	128,7	103,0	114,0	126,2	-1,9
binnenland		134,4	143,2	123,7	129,5	134,4	112,6	126,9	136,9	113,2	114,9	131,2	-4,2
buitenland		144,3	144,3	122,2	136,4	131,2	111,0	121,7	122,6	95,5	113,4	122,5	0,0
Afzetprijs		105,8	106,0	105,9	105,4	106,6	107,1	105,7	105,5	107,2	107,1	107,2	1,6
binnenland		106,3	107,0	107,0	107,1	109,0	109,4	107,0	107,1	109,4	109,4	109,5	2,2
buitenland		105,5	105,4	105,3	104,5	105,2	105,8	104,9	104,5	105,9	105,8	105,8	1,3
Verbruiksprijs		106,6	107,8	108,0	107,3	107,6	107,7	107,8	107,2	107,8	107,9	108,0	0,8
import		106,8	108,4	108,7	107,5	107,3	106,9	108,2	107,7	106,9	107,1	107,0	-0,6
Productie (volume gemiddelde dag)		120,5	118,8	107,1	116,9	118,8	100,4	121,9	111,2	92,9	113,9	108,9	-2,0
Bruto toegevoegde waarde (bp, volume)		120,6	118,8	112,2	121,1	110,8	.						-7,6
Aantal bedrijven ²⁾	1000	17,3	18,9			19,5							
Uitgesproken faillissementen	1	176	220	59	80	74	65						
Aantal werkdagen	1	254	254	65	64	61	66	20	23	22	21	23	
Energieverbruik	PJ	194	200	46	54	.	.						

¹⁾ Laatst gepubliceerde maand t.o.v. vergelijkbare maand voorgaand jaar. Kwartaalcijfers laatst gepubliceerde kwartaal t.o.v. kwartaal voorgaand jaar

²⁾ Stand per 1 januari.

Tabel 6.2

Conjunctuurtest ¹⁾ gegevens: Metaal-, elektrotechnische- en transportmiddelenindustrie

	Eenheid	jaar		kwartaal					maand				Gemidd.
		2000	2001	2001		2002			2001		2002		laatste 12 mnd.
				3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	okt.	nov.	okt.	nov.	
Orderontvangst t.o.v. vorige maand		6	-5	-12	-3	-1	5	-2	-2	-10	7	-4	1
binnenlandse markt		4	-3	-6	-9	-6	-2	-2	-8	-11	-10	1	-4
buitenlandse markt		6	-6	-16	1	2	6	-3	2	-10	20	-6	3
Bedrijvigheid t.o.v. vorige maand		5	-3	-7	-5	-1	4	0	-7	-7	4	-6	1
Bezettingsgraad ³⁾	%	82,8	82,6	83,7	83,5	80,2	80,3	80,6					80,7
Productiebelemmeringen ³⁾													
geen	%	79	80	81	82	80	80	79					80
stagnatie a.g.v.													
onvoldoende vraag	%	5	12	8	10	15	13	16					15
tekort aan arbeid	%	10	4	6	5	1	3	2					2
te geringe productiecapaciteit	%	2	1	2	1	1	1	1					1
overige belemmeringen	%	4	2	3	2	3	3	2					3
Orderpositie ⁴⁾		100,5	94,9	92,3	91,0	90,6	91,9	90,9	91,1	89,8	90,5	89,9	91,0
Beoordelingen:													
orderontvangst		0	-11	-13	-19	-17	-13	-17	-17	-19	-18	-20	-17
orderpositie totaal		8	-7	-7	-18	-12	-10	-8	-14	-19	-10	-11	-11
orderpositie buitenland		10	-7	-7	-17	-10	-5	-1	-12	-17	-6	-10	-7
productiecapaciteit		-2	6	0	4	13	9	9					10
voorraden gereed product		2	7	7	9	8	8	7	11	8	7	8	8
Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1													
binnenlandse markt		4	0	0	2	-2	-6	-4					-3
buitenlandse markt													
binnen Europese Unie		2	1	-3	8	-2	2	0					-1
buiten Europese Unie		5	-1	-2	5	-1	1	0					-1
Verwachting													
buitenlandse afzet komende 3 mnd		17	-5	2	-5	14	12	4					6
bedrijvigheid komende 3 mnd		10	0	-3	-7	8	10	9	-11	-7	-2	-3	6
verkoopprijs komende 3 mnd		8	2	-1	2	4	4	3	-3	2	4	5	4
personeelssterkte komende 3 mnd		6	-9	-16	-19	-16	-11	-11	-19	-19	-15	-12	-13

¹⁾ De vragen zoals ze in de Conjunctuurtestenquête worden gesteld, zijn te vinden in de alfabetische begrippenlijst

²⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-), tenzij anders vermeld

³⁾ Het kwartaalcijfer heeft betrekking op de laatste maand (verslagmaand) van het betreffende kwartaal.

⁴⁾ Indices: juni 2000=100.

Hout-, bouwmaterialen- en overige industrie

Zowel het volume van de gemiddelde dagomzet als dat van de productie krimpen in oktober 2002 ten opzichte van oktober 2001. Orderontvangsten dalen en de bedrijvigheid neemt licht af van oktober op november.

Lichtpuntje is dat de orderpositie iets is toegenomen. Toch zijn de ondernemers hierover slechter te spreken. Voor de nabije toekomst verwachten de ondernemers dat de productie verder daalt, de werkgelegenheid in de branche zal afnemen. Toch verwachten veel ondernemers dat de verkoopprijzen zullen stijgen.

Omzetvolume in oktober weer gedaald

De omzet is in oktober 2002 vergeleken met de dezelfde maand een jaar eerder met ruim 2 procent gedaald. De binnenlandse omzet daalt het minst sterk met ruim 1,5 procent, tegenover een buitenlandse omzetsdaling van bijna 4,5 procent. De binnenlandse afzetprijs stijgt met 1,0 procent, tegenover een lichte prijsdaling in het buitenland met 0,2 procent.

Gecorrigeerd voor de lichte stijging van 0,4 procent voor de totale afzetprijs daalt het volume van de gemiddelde dagomzet met 2,5 procent. Het volume van de gemiddelde dagproductie daalt in oktober ten opzichte van vorig jaar oktober met 3,1 procent.

Orderontvangsten nemen af in november

Van oktober op november zijn de orderontvangsten afgenomen, iets sterker dan op basis van het seizoenpatroon verwacht mag worden. De bedrijvigheid is licht gedaald, wat normaal is voor de tijd van het jaar. Tegenover deze daling staat een lichte toename van de orderportefeuille met 0,3 indexpunt.

Ondernemers pessimistisch

Per saldo vindt 28 procent van het Conjunctuurtestpanel de totale orderontvangsten te klein, tegenover 18 procent in oktober. Het negatieve sentiment over de totale orderpositie is in november weer terug. Ook blijft men pessimistisch over de buitenlandse orderportefeuille. Daarentegen worden de voorraden gereed product in mindere mate als te groot beoordeeld. Al met al zet de verbeterde stemming van september op oktober zich niet door in november.

Bouwmaterialen-, aardewerk- en glasindustrie.

In de bouwmaterialen-, aardewerk- en glasindustrie zijn de orderontvangsten zeer fors gedaald van oktober op november. Zowel de binnenlandse als de buitenlandse orders zijn flink afgenomen. De productie is flink gedaald en ook de index van de orderpositie is afgenomen en wel met 1,4 indexpunten. In deze industrietak is het pessimisme van de ondernemers over de totale orderontvangsten in november verder toegenomen. Over de orderpositie zijn ze flink negatiever. Positief is wel dat de omvang van de voorraden gereed product in mindere mate een probleem vormt.

Timmerindustrie

In deze industrietak zijn zowel de bedrijvigheid als de orderontvangsten van oktober op november zeer

fors gedaald. Ook de index van de orderpositie neemt af, en wel met 2,4 indexpunt. Dalen de binnenlandse orders al flink, de buitenlandse orders zijn zeer fors afgenomen. Maar liefst twee derde van de ondernemers spreekt van afgenomen buitenlandse orders, tegenover een derde die geen verandering ziet. Deze situatie is overigens de afgelopen twee jaar al meer voorgekomen.

In november is in de timmerindustrie het pessimisme van de ondernemers over de totale orderontvangsten en orderpositie nauwelijks verandert. Het oordeel over de buitenlandse orderpositie blijft ongewijzigd, hoewel gelet op het seizoen een forse verbetering verwacht had mogen worden. Positief is wel dat de voorraden gereed product in mindere mate als te groot worden beoordeeld.

Meubelindustrie

In de meubelindustrie zijn de orderontvangsten stabiel gebleven, terwijl een lichte stijging gelet op de tijd van het jaar verwacht mocht worden. Dit is volledig toe te schrijven aan de stabiele buitenlandse orderontvangsten. Daarvoor geldt dat gelet op het seizoen een forse stijging verwacht had mogen worden. De bedrijvigheid is wel licht gestegen. De geïndexeerde orderportefeuille neemt met ruim 2,2 indexpunten toe. Een nog grotere stijging had verwacht mogen worden aangezien de seizoensgecorrigeerde index met 2,5 indexpunten daalt.

Over de orderontvangsten en de totale orderpositie zijn de ondernemers flink minder te spreken. Over de buitenlandse orderpositie is men in november minder pessimistisch, hoewel nog steeds vier van de tien ondernemers ontevreden zijn. Positief is wel dat ook hier de voorraden gereed product in mindere mate als te groot worden beoordeeld.

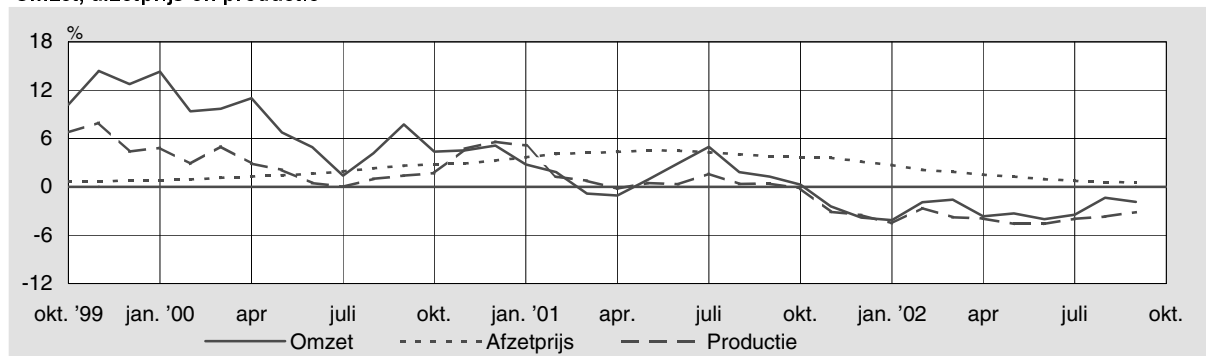
Verwachtingen

Voor december 2002 tot en met februari 2003 verwachten de producenten in de hout-, bouwmaterialen- en overige industrie dat de productie af zal nemen. Daarnaast verwachten zij dat de verkoopprijzen in deze periode zullen stijgen. Ook verwacht een derde van de ondernemers dat in de branche de werkgelegenheid zal afnemen.

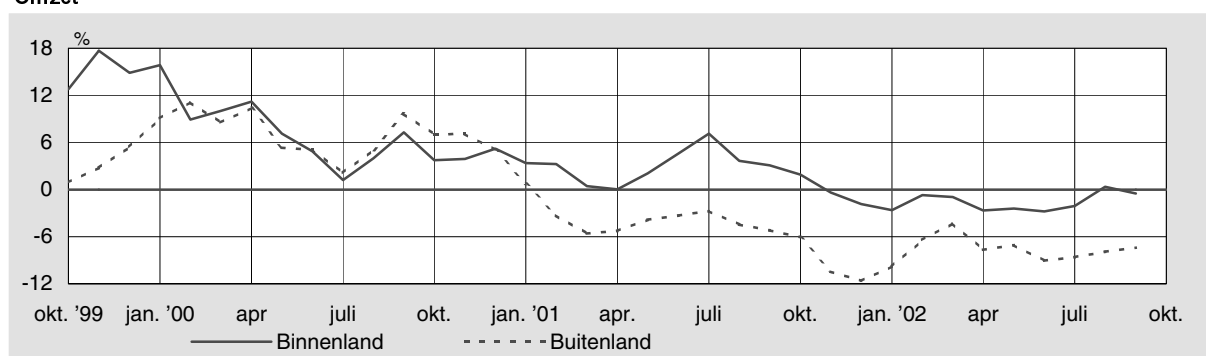
In de meubelindustrie zijn de verwachtingen minder negatief. Hoewel de ondernemers verwachten dat de productie niet zal stijgen, is men positiever dan gelet op het seizoen verwacht mocht worden. In de timmerindustrie zijn de verwachtingen voor de nabije toekomst minder goed dan voor de totale branche. De producenten in de timmerindustrie verwachten namelijk geen toename van de afzetprijzen.

Procentuele ontwikkeling t.o.v. dezelfde periode voorgaand jaar (3-maands voortschrijdend gecentreerd gemiddelde)

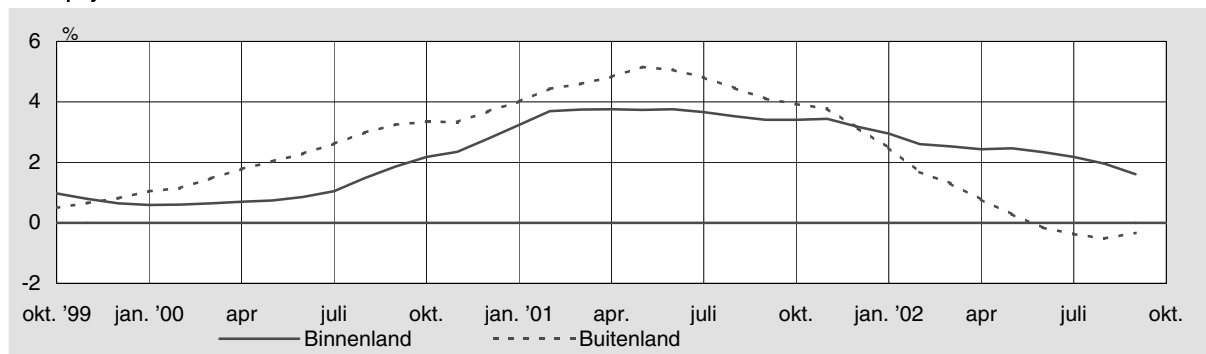
Omzet, afzetprijs en productie

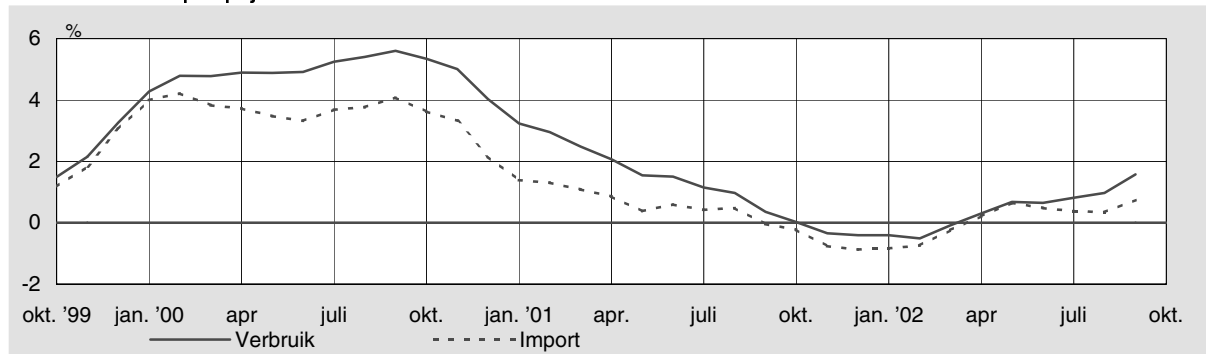
Omzet

Afzetprijs

Verbruiks- en importprijs

Tabel 7.1

Kerngegevens: Hout-, bouwmaterialen- en overige industrie

Rekengegevens: Hout-, bouwmaterialen- en overige industrie													
	Eenheid	jaar		kwartaal				maand					Ontwik- keling ¹⁾
		2000	2001	2001		2002		2001		2002			
				3e kw.	4e kw.	2e kw.	3e kw.	sept.	okt.	aug.	sept.	okt.	
1995=100													
													%
Omzet (waarde)		132,2	132,6	122,2	137,2	137,1	120,9	137,3	153,8	105,6	139,9	150,5	-2,1
binnenland		137,4	139,9	127,1	146,6	147,1	127,9	144,9	163,2	109,7	150,8	160,6	-1,6
buitenland		115,6	109,1	106,6	107,1	104,8	98,1	112,7	123,6	92,4	104,8	118,1	-4,4
Afzetprijs		104,9	109,2	109,7	109,9	110,6	110,3	109,7	109,8	110,4	110,3	110,2	0,4
binnenland		106,4	110,2	110,4	111,0	112,6	112,5	110,4	110,9	112,4	112,4	112,1	1,0
buitenland		103,8	108,4	109,1	109,0	109,0	108,6	109,1	108,9	108,7	108,6	108,7	-0,2
Verbruiksprijs		107,5	108,8	109,0	108,5	109,4	110,0	109,1	108,3	110,0	110,5	110,7	2,2
import		105,5	105,8	106,1	105,4	106,3	106,4	106,1	105,4	106,4	106,8	106,6	1,1
Productie (volume gemiddelde dag)		114,7	114,4	105,5	117,3	118,4	101,6	124,1	120,5	91,0	118,7	116,7	-3,1
Bruto toegevoegde waarde (bp, volume)		114,7	114,4	105,9	118,4	116,0	.						-4,5
Aantal bedrijven ²⁾	1000	10,0	10,4			10,5							
Uitgesproken faillissementen	1	82	82	30	20	25	31						
Aantal werkdagen	1	254	254	65	64	61	66	20	23	22	21	23	
Energieverbruik	PJ	43	42	10	11	.	.						

¹⁾ Laatste gepubliceerde maand t.o.v. vergelijkbare maand voorgaand jaar. Kwartaalcijfers laatste gepubliceerde kwartaal t.o.v. kwartaal voorgaand jaar
²⁾ Stand per 1 januari.

Tabel 7.2

Conjunctuurtest ¹⁾ gegevens: Hout- en bouwmaterialen- en overige industrie

	Eenheid	jaar		kwartaal					maand				Gemidd.
		2000	2001	2001		2002			2001		2002		laatste 12 mnd.
				3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	okt.	nov.	okt.	nov.	
Orderontvangst t.o.v. vorige maand		5	-4	-5	-3	0	-2	-8	24	-10	13	-13	-4
binnenlandse markt		8	-4	-5	-4	4	6	-7	22	-19	9	-11	-1
buitenlandse markt		0	-7	-9	-5	-3	-25	-11	29	0	20	-22	-14
Bedrijvigheid t.o.v. vorige maand		9	-2	-9	-3	3	0	-4	26	-12	-3	-7	-3
Bezettingsgraad ³⁾	%	86,0	83,5	85,8	84,3	80,8	80,9	79,6					80,6
Productiebelemmeringen ³⁾													
geen	%	70	76	79	74	66	64	63					66
stagnatie a.g.v.													
onvoldoende vraag	%	7	16	9	16	28	32	33					29
tekort aan arbeid	%	16	6	8	7	3	1	1					2
te geringe productiecapaciteit	%	4	1	1	0	0	1	1					1
overige belemmeringen	%	3	2	3	3	3	2	2					2
Orderpositie ⁴⁾		99,2	96,2	94,4	93,7	92,9	93,4	92,4	93,9	94,9	92,6	92,9	92,8
Beoordelingen:													
orderontvangst		1	-21	-28	-26	-35	-36	-28	-22	-21	-18	-28	-31
orderpositie totaal		7	-17	-25	-27	-22	-29	-20	-27	-18	-19	-28	-25
orderpositie buitenland		-4	-32	-38	-27	-26	-27	-25	-34	-21	-30	-32	-27
productiecapaciteit		-7	8	-2	10	19	19	21					18
voorraden gereed product		4	12	13	10	8	9	5	14	11	8	4	7
Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1													
binnenlandse markt		13	-1	2	0	-4	-1	-6					-4
buitenlandse markt													
binnen Europese Unie		-3	-5	-3	-11	-13	6	0					-3
buiten Europese Unie		1	-4	-2	-10	-8	-1	-8					-6
Verwachting													
buitenlandse afzet komende 3 mnd		20	3	16	-3	-2	-15	6					2
bedrijvigheid komende 3 mnd		12	5	6	-10	16	7	0	-9	-22	1	-15	5
verkoopprijs komende 3 mnd		25	15	6	28	8	7	4	18	33	13	20	10
personeelssterkte komende 3 mnd		6	-9	-14	-22	-22	-26	-27	-20	-21	-24	-35	-26

¹⁾ De vragen zoals ze in de Conjunctuurtestenquête worden gesteld, zijn te vinden in de alfabetische begrippenlijst

²⁾ Verschil in percentage toegenomen / groot (+) en afgenomen / klein (-), tenzij anders vermeld

³⁾ Het kwartaalcijfer heeft betrekking op de laatste maand (verslagmaand) van het betreffende kwartaal.

⁴⁾ Indices: juni 2000=100.

Gepubliceerde artikelen

In de Industriemonitor verschijnen regelmatig één of meer artikelen over de industrie. Onderstaande artikelen zijn reeds gepubliceerd.

Artikel	Auteur(s)	Maand
De sociale werkvoorziening in 2000	Margot de Bontridder	december 2002
Het world wide web in de industrie 1995-2002	Kees van den Berg Masja van Bommel	juli 2002
Bedrijfsopleidingen in de industrie	Martje Roessingh	april 2002
Industriële innovatie, deel 2: loont innoveren?	Gerhard Meinen	februari 2002
Industriële innovatie, deel 1: ontwikkelingen tot en met 1999	Gerhard Meinen	januari 2002
Ontwikkelingen in de sociale werkvoorziening	Margot de Steur	november 2001
Elektronische netwerken in de industrie 1995-2001	Kees van den Berg Masja van Bommel	oktober 2001
De gevolgen van MKZ voor de slachterijen en vleesverwerking	Margot de Steur	september 2001
Vacatures in de Industrie	Martje Roessingh	april 2001
Innovatie bij groot en klein	Gerhard Meinen	april 2001
Investeringsverwachtingen industrie 2000 en 2001	Petra Brocke	maart 2001
De Nederlandse tabakverwerkende industrie	Margot de Steur	januari 2001
Conjunctuuronderzoek MKB Industriemonitor 2000	Marjolein van Eekelen	november 2000
De invloed van grote buitenlandse ondernemingen in de Nederlandse economie	Bert Diederén	oktober 2000
Bedrijfsafvalstoffen vrijgekomen bij de nijverheid, 1998	René Jolly, Paul Klein	september 2000
Investeringsverwachtingen voor 2000 en 2001	André Meurink	juli 2000
Internet in de Industrie 1995-2000	Kees van den Berg Andries Kuipers	juli 2000
Geheimhouding bij bedrijfsstatistieken van het CBS: Geheimhoudingsmodule 2000	Wim Koopman Ab Mulder	juli 2000
Bouwen en bouwmaterialen	Willem Heijnen	juni 2000
De top vijf van de industrie in 1999	Willem Heijnen	mei 2000
Export, groei en winstgevendheid	Robert Goedegebuure	april 2000
Innovatie en provincie	Hans Langenberg	maart 2000
Investeringsverwachtingen industrie 1999 en 2000	André Meurink	februari 2000
De auto-industrie	Willem Heijnen	januari 2000

Gepubliceerde producttabellen

Hieronder staat een overzicht van in de Industriemonitor opgenomen producttabellen (tabellen x.3).

De producttabellen bevatten een systematische opsomming van de meest recente productgegevens per branche. Verkopen in waarden worden per kwartaal gepubliceerd. De verkopen in hoeveelheden worden jaarlijks opgenomen in de Industriemonitor. Omdat bij publicatie van het meest recente kwartaal de voorgaande kwartalen worden geactualiseerd, kunnen deze cijfers afwijken.

Meer informatie over deze producttabellen vindt u op "Statline" in de tabel "Verkopen industriële producten". U kunt Statline vinden op onze website: <http://www.cbs.nl>.

Het nummer van de Industriemonitor dat hieronder vermeld staat, betreft het meest recente exemplaar waarin de productgegevens over de betreffende verslagperiode zijn opgenomen.

Periode	Waarde / hoeveelheid	Industriemonitor
2002	2 ^e kw	november 2002
	1 ^e kw	november 2002
2001	jaar	juli 2002
	jaar	november 2002
	4 ^e kw	september 2002
	3 ^e kw	juni 2002
	2 ^e kw	november 2002
	1 ^e kw	november 2002
2000	jaar	juli 2002
	jaar	november 2002
	4 ^e kw	september 2002
	3 ^e kw	juni 2002
	2 ^e kw	februari 2002
	1 ^e kw	november 2001
1999	jaar	juli 2001
	jaar	februari 2002
	4 ^e kw	augustus 2001
	3 ^e kw	februari 2001
	2 ^e kw	november 2000
	1 ^e kw	september 2000
1998	jaar	juli 2000
	jaar	juli 2000
	4 ^e kw	juni 2000
	3 ^e kw	februari 2001
	2 ^e kw	november 2000
	1 ^e kw	september 2000
1997	jaar	juli 1999
	jaar	juli 1999
	4 ^e kw	juni 1999
	3 ^e kw	februari 2001
	2 ^e kw	november 2000
	1 ^e kw	september 2000
1996	jaar	september 1998
	jaar	september 1998
	4 ^e kw	april 1997
	3 ^e kw	februari 2000
	2 ^e kw	november 1996
	1 ^e kw	september 1999

Informatieservice

Het CBS: betrouwbare informatie voor u

De Nederlandse overheid vindt het belangrijk dat u over betrouwbare en onafhankelijke informatie kunt beschikken. Het Centraal Bureau voor de Statistiek zorgt hier al meer dan 100 jaar voor. Het CBS verzamelt, bewerkt en analyseert gegevens over alle aspecten van de Nederlandse samenleving. Hieruit publiceren wij informatie over bijvoorbeeld de Nederlandse economie maar ook over de leefsituatie van de bevolking en over het milieu. Tevens garanderen wij dat individuele gegevens van personen of bedrijven niet zijn af te leiden uit de gepubliceerde cijfers.

Veelzijdige en flexibele dienstverlening

CBS-informatie is voor iedereen toegankelijk. Vooral beleidsmedewerkers, markt- en bedrijfstakanalisten, onderzoekers en studenten maken hier veelvuldig gebruik van. Ook op de CBS-site op internet is veel informatie te vinden. Hier vindt u Statline, de voor het publiek toegankelijke databank van het CBS. Deze is gevuld met actuele cijfers, tijdreeksen etc. Vraagt u informatie bij ons aan dan verstrekken wij die in de vorm die u wenst: per post, fax, e-mail, diskette of bij eenvoudige inlichtingen telefonisch. Alle informatie kan zowel incidenteel als op basis van een abonnement geleverd worden.

Onze informatie is in principe gratis. Dat houdt in dat telefonische inlichtingen gratis worden verstrekt en dat publicaties gratis toegankelijk zijn bij de CBS-bibliotheken in Voorburg en Heerlen en bij vele openbare en universiteitsbibliotheken. Voor het ontvangen van bijvoorbeeld publicaties of diskette betaalt u slechts de kosten van de informatiedrager en het verzenden. Als de door u gewenste informatie niet direct voorhanden is, kan het CBS maatwerk leveren. U betaalt dan de extra arbeidskosten.

De Infoservice

Het CBS beschikt echter over veel meer, en meer gedetailleerde informatie dan er in een publicatie zoals de Industriemonitor wordt opgenomen. Die informatie is op aanvraag verkrijgbaar bij onze Infoservice. Van de onderwerpen die in de Industriemonitor staan zoals de productie, omzet, prijzen, in- en uitvoer en de conjunctuurtest zijn meer gedetailleerde gegevens beschikbaar voor specifieke branches en bedrijfstakken zoals de zuivelindustrie en de landbouwmachine-industrie. Kortom: voor alles wat u wilt weten over de industrie kunt u bij deze dienst terecht.

Alfabetische begrippenlijst

Bedrijfsinvesteringen in vaste activa

Tot de investeringen in vaste activa worden gerekend de goederen die worden aangeschaft (of in eigen beheer zijn voortgebracht) met het doel ze als kapitaalgoed in het productieproces aan te wenden. In het algemeen gaat het om goederen met een levensduur van meer dan een jaar bijvoorbeeld gebouwen, machines en vervoermiddelen. De toevoeging 'bruto' geeft aan dat de investeringen zowel de vervangings- als uitbreidingsinvesteringen omvatten. Het gaat hier om volumeontwikkelingen, dus gecorrigeerd voor prijsmutaties.

Bruto Binnenlands Product (BBP)

Het BBP is de som van de in het binnenland gevormde toegevoegde waarde inclusief de afschrijvingen. Deze indicator wordt veel gebruikt om de economische groei weer te geven. Bij het samenstellen van deze indicator gebruiken wij gegevens over zowel de productie als de bestedingen. Voor totaal Nederland is alleen de volumeontwikkeling opgenomen, dat wil zeggen voor prijsontwikkelingen.

BBP (mp)

Bruto Binnenlands Product tegen marktprijzen. Dit is inclusief het saldo van de indirecte belastingen en de prijsverlagende subsidies.

BBP (bp)

Bruto Binnenlands Product tegen basisprijzen. Dit is exclusief het saldo van productgebonden indirecte belastingen en de productgebonden prijsverlagende subsidies.

Bruto Toegevoegde Waarde

De bruto toegevoegde waarde is gedefinieerd als de waarde van de productie minus de waarde van het verbruik (inclusief afschrijvingen); het gaat hier om de waarde die wordt toegevoegd aan de goederen (en/of diensten) die in het productieproces worden gebruikt. Tot het verbruik behoren niet de diensten van de ingezette arbeid en kapitaal.

CBS-Koersindex

De CBS-Koersindex geeft de ontwikkeling weer van het gemiddelde koersniveau van gewone aandelen. De index wordt eenmaal per dag berekend op basis van de slotkoersen. In deze berekening worden alle op de beurs genoteerde Nederlandse gewone aandelen betrokken met uitzondering van aandelen van vastgoedfondsen, beleggings- en houdstermaatschappijen. Bij de berekening wordt wel gecorrigeerd voor kapitaalmutaties (bijvoorbeeld emissies), maar niet voor dividenduitkeringen. Het maandcijfer is het rekenkundig gemiddelde van de dagcijfers.

Conjunctuurtest

Elke maand houdt het CBS onder circa 1 700 ondernemen uit de industrie een conjunctuurenquête. Deze enquête –de Conjunctuurtest– heeft tot doel binnen vier weken na een verslagmaand actuele informatie te verschaffen over de economische ontwikkelingen in de bedrijfstak industrie en de daaronder vallende bedrijfsklassen en -groepen. Het gaat daarbij met name om de richting waarin een aantal conjunctuurindicatoren zoals bedrijvigheid, orderontvangst, voorraden, orderpositie etc. zich van maand op maand ontwikkelt. Met het oog hierop zijn de

vragen eenvoudig gehouden. Er wordt niet naar exacte, kwantitatieve gegevens gevraagd. De cijfermatige presentatie van de resultaten over de vragen met een drieledige antwoordstructuur vindt plaats in de vorm van saldering van de positieve (gestegen; groot) en negatieve (gedaald; klein) antwoorden (in %). De saldi geven informatie over de richting waarin de variabelen zich hebben ontwikkeld. Bij de ontwikkelingsvragen geeft het saldo op zich al direct de richting aan. Bij de beoordelingsvragen, die een momentopname weergeven, is daartoe vergelijking met het saldo van de voorafgaande maand nodig. De gegevens worden verzameld bij bedrijven met minstens 10 werknemers.

Variabele in de tabel in de Industriemonitor met daaronder de vraagstelling op het enquêteformulier van de Conjunctuurtest.

Bedrijvigheid t.o.v. de vorige maand

Het niveau van de productie is, vergeleken met de vorige maand (de invloed van feest- en vakantiedagen buiten beschouwing gelaten): toegenomen / vrijwel gelijk gebleven/ afgenomen.

Beoordeling orderontvangst

De totale orderontvangst¹ in de afgelopen maand beoordelen wij, gelet op de tijd van het jaar, als: groot / normaal / klein.

Beoordeling orderpositie

De orderportefeuille¹ beoordelen wij, gelet op de tijd van het jaar, als: groot / normaal / klein.

Beoordeling productiecapaciteit

De huidige productiecapaciteit achten wij, gelet op de te verwachten afzetontwikkeling, als (te): groot / normaal / klein.

Beoordeling voorraden gereed product

Onze voorraden eindproduct beoordelen wij, gelet op de te verwachten afzetontwikkeling, als (te): groot / normaal / klein.

Bezettingsgraad

De bezettingsgraad² van de beschikbare productie-installaties bedroeg in de verslagmaand ca.%

Concurrentiepositie t.o.v. kw t-1

De concurrentiepositie³ van ons bedrijf is in de afgelopen 3 maanden op de markt: verbeterd / vrijwel gelijk gebleven / verslechterd.

Vervolg van variabele in de tabel in de Industriemonitor met daaronder de vraagstelling op het enquêteformulier van de Conjunctuurtest.

Orderontvangst t.o.v. de vorige maand

De waarde van de orderontvangst¹ is vergeleken met de vorige maand uit het buitenland / uit het binnenland / in totaal: toegenomen / vrijwel gelijk gebleven / afgenomen.

¹ Indien u uitsluitend levert uit voorraad en de orderportefeuille is vrijwel nihil, dan kunt u voor 'orderontvangst' lezen 'omzet / verkopen'. Bij de beoordelingsvragen over de orderportefeuille geeft u vervolgens een oordeel over de huidige afzetontwikkeling van het bedrijf (gunstig = groot; ongunstig = klein).

² Bij incidentele toepassing van een meerploegenstelsel of overwerk, kan de bezettingsgraad meer dan 100% bedragen. Groot onderhoud kan tot een verlaging van de bezettingsgraad leiden.

³ De verhouding van de afzetprijs en / of kwaliteit van uw producten met die van andere aanbieders op de markt.

Orderpositie

Onze totale orderportefeuille⁴ vertegenwoordigt, bij normale werktijden, aan maanden werk ca.. mnd.

Productiebelemmeringen

Onze productie ondervindt thans: a) geen belemmeringen, b) wel belemmeringen als gevolg van onvoldoende vraag / tekort aan arbeidskrachten / te geringe capaciteit van de productie-installaties / andere oorzaken, nl.

Verwachting bedrijvigheid

Vergeleken met de afgelopen maand zal het gemiddelde productieniveau in de komende 3 maanden (de invloed van feest- en vakantiedagen buiten beschouwing gelaten): toenemen / gelijk blijven / afnemen.

Verwachting buitenlandse afzet

De buitenlandse afzet zal in het komende kwartaal: toenemen / vrijwel gelijk blijven / afnemen.

Verwachting personeelssterkte

Onze personeelssterkte zal in de komende drie maanden naar verwachting: toenemen / vrijwel gelijk blijven / afnemen.

Verwachting verkoopprijs

Onze verkoopprijzen zullen in de komende 3 maanden: stijgen / vrijwel gelijk blijven / dalen.

Producentenvertrouwen

Het producentenvertrouwen is een samengestelde stemmingsindicator opgebouwd uit antwoorden op drie vragen van de Conjunctuurtest industrie. Het betreft hier de vragen over de door de ondernemers te verwachten bedrijvigheid in de komende drie maanden, hun oordeel over de orderpositie en hun oordeel over de voorraden gereed product. Om dit in één kengetal naar buiten toe te kunnen brengen en daarnaast het verloop van de ontwikkeling van de industriële productie zo goed mogelijk te benaderen, wordt eerst het verschil tussen het percentage positieve en negatieve antwoorden zowel voor het seizoen als voor de lange termijn trend gecorrigeerd. Over de afgelopen 15 jaar heeft het CBS per vraag het vooruitlopen op de feitelijke ontwikkelingen gemeten. Op basis van deze gegevens worden de recente uitkomsten gewogen. De hieruit berekende uitkomst (producentenvertrouwen) geeft in één kengetal de stemming onder de ondernemers aan.

Consumentenprijsindex

De consumentenprijsindex heeft betrekking op alle goederen en diensten die huishoudens voor consumptie aanschaffen, excl. de verzekerde medische zorg. Zowel dagelijkse boodschappen als aankopen die minder vaak gedaan worden, zoals auto's en wasmachines horen hiertoe. Ook betalingen aan de overheid voor verleende diensten (schoolgelden, secretarieleges) en zogenaamde consumptiegebonden belastingen zijn in de index opgenomen. De voor deze index gevolgde prijzen zijn de contante prijzen, inclusief BTW.

Consumentenvertrouwen

In het Consumentenconjunctuuronderzoek worden aan 1 000 respondenten vijf vragen gesteld over de algemene economische situatie en de eigen financiële situatie. Van iedere vraag wordt het saldo van positieve en negatieve antwoorden in procenten van het totaal aantal antwoorden

bepaald. Het Consumentenvertrouwen wordt uitgedrukt als het rekenkundig gemiddelde van deze vijf saldi. De minimale waarde is dus -100; de maximale +100.

Economisch klimaat

De ontwikkeling van het economisch klimaat wordt bepaald door twee vragen uit het Consumentenconjunctuuronderzoek over de algemene economische situatie in Nederland.

Koopbereidheid

De ontwikkeling van de koopbereidheid wordt ontleend aan de antwoorden op drie vragen uit het Consumentenconjunctuuronderzoek naar de eigen financiële situatie, waaronder de vraag of de tijd gunstig wordt geacht grote aankopen te doen.

Energieverbruik

De som van aanvoer, winning en voorraadonttrekking, minus de afleveringen van energiedragers. Onder PJ (petajoule= 10^{15} joule) wordt een energiehoeveelheid verstaan die overeenkomt met 31,6 miljoen m³ aardgas.

Faillissementen

Het gaat bij de reeks Faillissementen om alle uitgesproken faillissementen, zowel van natuurlijke als van rechtspersonen. De cijfers worden niet gecorrigeerd voor faillietverklaringen die later ten gevolge van verzet, hoger beroep of cassatie worden vernietigd.

Geregistreerde werklozen

Onder de geregistreerde werklozen worden de bij een arbeidsbureau ingeschreven personen verstaan van 15-64 jaar die niet meer dan twaalf uur per week werken, twaalf uur of meer willen werken en daarvoor beschikbaar zijn. Er is niet gecorrigeerd voor seizoensinvloeden.

Gezinsconsumptie

De reeksen van de gezinsconsumptie geven de bestedingen weer van gezinnen. Dit is inclusief de aankopen van buitenlandse toeristen in Nederland en exclusief de aankopen van Nederlanders in het buitenland. De bestedingen betreffen aankopen van voedings- en genotmiddelen, duurzame consumptiegoederen en overige goederen en diensten. Het gaat in de Industriemonitor om volumeontwikkelingen, dus gecorrigeerd voor prijsmutaties. De maandcijfers van de gezinsconsumptie laten soms grote fluctuaties zien doordat de cijfers niet voor koopdagen en seizoensinvloeden gecorrigeerd zijn. Het is verstandig hier bij de interpretatie van de ontwikkelingen rekening mee te houden.

Invoer van goederen en diensten

De invoer is gewaardeerd tegen cif-prijzen (cost, insurances, freight). Dat wil zeggen inclusief alle vracht- en assurantieprijzen die op het vervoer tot het punt van inkleding in Nederland betrekking hebben en exclusief invoerrechten, accijns op invoer en bijzondere verbruiksbelasting op auto's.

Omzet

Omzet betreft de factuurwaarde van de aan derden verkochte zelfvervaardigde of geassembleerde goederen en opbrengsten van diensten (exclusief: BTW, aan afnemers in rekening gebrachte accijnzen, verbruiksbelastingen, BPM op auto's en statiegelden). De gegevens worden verzameld bij bedrijven met minstens 20 werknemers.

⁴ Orderportefeuille excl. Het reeds gerealiseerde deel aan onderhanden werk; incl. eventueel werk verbonden aan het op peil brengen van voorraden.

Producentenprijzen industrie

De Statistiek producentenprijzen meet de prijzen die de producent of de importeur in rekening brengt aan de afnemers. De gevolgde prijzen zijn de gemiddelde maandprijzen exclusief BTW, af-fabriek, van de afgezette goederen. Voor de importprijzen is gebruik gemaakt van prijzen op cif-basis (cost, insurance, freight).

Productie-index

De productie-index geeft de volume-ontwikkeling van de bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen weer. De cijfers zijn voor prijsinvloeden gecorrigeerd. Tevens vindt er een correctie plaats voor het aantal werkdagen in de betreffende maand. De cijfers betreffen dus de ontwikkeling van de gemiddelde dagproductie. Er wordt rekening gehouden met continudiensten. Voor de maandelijkse productie-ontwikkelingen zijn ook seizoengecorrigeerde gegevens beschikbaar.

Uitvoer van goederen en diensten

De uitvoer van goederen is gewaardeerd tegen fob-prijzen (free-on-board). Dit is de waarde af-producent, vermeerderd met de handels- en vervoersmarges tot aan de Nederlandse grens. Onder de export zijn de goederen opgenomen die uit het Nederlandse vrije verkeer worden gebracht. Goederen die aan het buitenland zijn verkocht, maar nog niet geleverd, zijn niet als export beschouwd.

Vacatures

Vacatures zijn arbeidsplaatsen waarvoor personeel wordt gezocht dat op korte termijn kan worden geplaatst. Tot en met het derde kwartaal van 1993 is het door het CBS gepubliceerde aantal vacatures van geheel Nederland exclusief die bij de overheid, het onderwijs, sociale werkplaatsen, uitzendbureaus en uitleenbedrijven. Vanaf het vierde kwartaal 1993 zijn alleen de vacatures bij de overheid en het onderwijs nog uitgesloten. Bij het aantal vervulde vacatures worden de vervallen vacatures meegerekend.

Werkdagen

Aantal dagen in de maand verminderd met zaterdagen en zondagen alsmede algemeen erkende feestdagen.

Standaard bedrijfsindeling

In vrijwel alle economische statistieken van het CBS worden de gegevens geordend naar economische activiteit. Dit gebeurt op basis van de standaard bedrijfsindeling. De industrie is onderverdeeld in verschillende bedrijfsklassen. De totale industrie omvat SBI 15 tot en met 37. Hieronder staan de bedrijfsklassen genoemd behorend bij de verschillende branches zoals ze gegroepeerd zijn in de Industriemonitor.

<i>SBI</i>	<i>Rubriek in Industriemonitor</i>
	<i>Voedings- en genotmiddelenindustrie</i>
15	Voedingsmiddelen- en drankenindustrie
16	Tabakverwerkende industrie
	<i>Textiel-, kleding- en lederindustrie</i>
17	Textielindustrie
18	Kleding- en bontindustrie
19	Leer-, lederwaren- en schoenindustrie (excl. kleding)
	<i>Papier- en grafische industrie</i>
21	Papier(waren)- en karton(waren)industrie
22	Uitgeverijen, drukkerijen, reproductie van opgenomen media
	<i>Aardolie-, chemische-, rubber- en kunststofverwerkende industrie</i>
23	Aardolie-, steenkoolverwerkende industrie
24	Chemische industrie
25	Rubber- en kunststofverwerkende industrie
	<i>Metaal- elektrotechnische en transportmiddelenindustrie</i>
27	Basismetalaalindustrie
28	Metaalproductenindustrie
29	Machine- en apparatenindustrie
30	Kantoormachine- en computerindustrie
31	Elektrische machines en apparatenindustrie
32	Audio-, video- en telecommunicatie- apparatenindustrie
33	Overige machines en apparatenindustrie (incl. medische apparatuur)
34	Industrie van auto's, aanhangwagens en opleggers
35	Overige transportmiddelenindustrie
	<i>Hout-, bouwmaterialen en overige industrie</i>
20	Hout-, kurk-, rietwarenindustrie (excl. meubels)
26	Glas-, aardewerk-, cement-, kalkindustrie
36	Meubel- en overige industrie

Andere CBS-publicaties

Statistisch Jaarboek

Dit boek bevat cijfers over alle aspecten van de Nederlandse samenleving: bevolking, inkomen, economie, prijzen, financiële markten, milieu en vele andere onderwerpen. Het verschijnt jaarlijks in januari.

Jaarlijks, 569 blz., € 25,-, incl. StatLine cd-rom.

ISSN 0924-2686. Kengetal: A-26.

Statistisch bulletin

Het Statistisch bulletin verschijnt wekelijks met de meest recente uitkomsten van alle statistische onderzoeken van het CBS. Het abonnement omvat tevens het maandelijks Conjunctuurbericht. Hierin wordt de actuele stand van zaken in de Nederlandse economie met behulp van korte en krachtige analyses en grafische presentaties getoond.

Wekelijks, ca. 10 blz. € 72,26 per jaar.

ISSN 0166-9680.

De Nederlandse Economie

Met deze publicatie beoogt het CBS op prettig leesbare wijze een breed en samenhangend overzicht te geven van de economie in Nederland. Behalve financieel-economische ontwikkelingen komen ook de arbeidsmarkt, bevolking, welzijn, milieu en regionale onderwerpen aan de orde.

Door Nederland te spiegelen aan het buitenland, wordt bovendien de internationale positie van ons land belicht.

Jaarlijks, 212 blz., € 12,93.

ISSN 1386 – 1042. Kengetal: P-19.

Kennis en economie 2001

Kennis wordt tegenwoordig als de vierde productiefactor gezien naast de traditionele factoren: land, arbeid en kapitaal. In de publicatie *Kennis en economie 2001* staan de uitkomsten van de R&D-enquête over 1999 centraal. Naast de vergelijking met Nederlandse gegevens van voorgaande jaren, worden de uitkomsten ook in een internationaal perspectief geplaatst: de cijfers van andere landen binnen de EU en de OESO worden hier ook gepresenteerd.

Jaarlijks, 200 blz., € 28,50.

ISBN 903572955 2. Kengetal: K-300

De digitale economie 2002

Deze nieuwe CBS-publicatie beschrijft de omvang en groei van de binnenlandse ICT-sector. Het gebruik van internet door huishoudens. De activiteiten door het Nederlandse bedrijfsleven op internet en andere elektronische netwerken. Daarnaast worden genoemde ontwikkelingen in Nederland vergeleken met die in de ons omringende landen.

Jaarlijks, 186 blz., € 15,75. Kengetal: P-34.

ISSN 1568-2773.

Nationale Rekeningen

Deze publicatie geeft een compleet overzicht van de stand en de ontwikkeling van onze economie. Bevat gedetailleerde gegevens over de bedrijfstakken, over groepen producten en over ondernemingen, huishoudens en overheid.

Jaarlijks, 248 blz. € 38,57. Kengetal: P-2.

ISSN 0168-3489.

De Nederlandse conjunctuur

Met de in 2000 opgestarte publicatie *De Nederlandse conjunctuur* wordt op basis van de vele CBS-conjunctuurgegevens een gedetailleerd, samenhangend overzicht gegeven van de recente ontwikkelingen in de Nederlandse economie. De samenhang wordt onder andere bereikt door het gebruik van de uitkomsten van de Kwartaalrekeningen, die een systematische beschrijving van de economie geven.

Kwartaal, 34,85 per jaar.

ISSN 1566-3191. Kengetal: P-104

Maandstatistieken

Het CBS publiceert nog een aantal andere maandelijks periodieken. Enkele zijn:

Sociaal-Economische Maandstatistiek

Maandelijks, ca. 80 blz., € 112,24 per jaar.

ISSN 0168-549X. Kengetal: V-4.

Maandstatistiek van de Prijzen

Maandelijks, ca. 115 blz., € 112,24 per jaar.

ISSN 0166-9486. Kengetal: U-2.

Financiële Maandstatistiek

Maandelijks, ca. 50 blz., € 94,81 per jaar.

ISSN 1381-6780, Kengetal: O-1.

Teletekst

Conjunctuurinformatie en de meest recente CBS-persberichten staan op pagina 506 en 507 van NOS-Teletekst.

Internet

De CBS-website is te bereiken via <http://www.cbs.nl>. De site bevat statistische kerncijfers over de Nederlandse samenleving. Actuele statistische uitkomsten staan in persberichten die kunnen worden gedownload.

StatLine

StatLine is de gratis elektronische centrale databank van het CBS. In StatLine vindt u statistische informatie in de vorm van tabellen, teksten en grafieken. Alle resultaten kunt u bekijken, printen of exporteren. StatLine bevat tevens tijdreeksen over vele maatschappelijke en economische onderwerpen, over de regio en de conjunctuur. U kunt StatLine vinden op onze website: <http://www.cbs.nl/> of direct via: <http://StatLine.cbs.nl/>

StatLine op cd-rom

StatLine is tegen geringe kosten ook op cd-rom te bestellen. U kunt StatLine dan op een intranetomgeving plaatsen of gebruiken op een computer zonder internetverbinding.

10 keer per jaar. € 87,13 per jaar, € 10,97 per exemplaar.

Kengetal: A159cd.

De publicaties van het CBS kunnen besteld worden bij de bestelservice van het CBS te Heerlen, tel. (045) 570 70 70, fax (045) 570 62 68 of e-mail verkoop@cbs.nl of via de boekhandel.

Alle publicaties zijn ter inzage of kunnen in bruikleen worden verkregen bij de bibliotheek van ons Bureau in beide vestigingen. Tevens is in beide vestigingen een boekwinkel waar alle publicaties tegen contante betaling kunnen worden gekocht.